БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад Үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Совет эй орган

№ 97 (8929)
АПРЕЛИИН 25
СУББОТО
1959 он

Сэн 20 мүнгэн.

Хото болон хүдөөгэй ажалшад! Долоон жэлэй түрүүшын жэлэй—1959 оной арадай ажахын түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө арад ниитын социалистическэ мүрысөө бүри үргэнөөр дэлгэрүүлэе!

(1959 оной Майн 1-дэ зорюулжа, КПСС-эй ЦК-гэй гаргаһан Уряануудһаа).

ХАРУУЛАН ОЙЛГУУЛХА АГИТАЦИИЕ ТОДОРХОЙГООР, ХУРСААР ЯБУУЛХА

КПСС-эй Центральна Комитет «Сталинска областиин ажалшадай дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэриин ямар байһан тухай, тэрэниие һайжаруулха хэмжээнүүд тухай» тогтоол баталан абажа, харуулан ойлгуулха агитациие тодо һайнаар, хурсаар, аша үрэ ехэтэйгээр ябуулха хэрэгтэ горьтой анхарал хандуулһан байна. Мүн партиин Бурядай обкомой һаяшаг болоһон пленум энэ асуудалые дэлгэрэнгыгээр зүбшэн хэлсээд, тодорхой зорилго табяа.

Мүнөө үедэ колхоз, совхозуудай партийна организацинууд КПСС-эй XXI съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые үргэн олониитэдэ гүнзэгыгөөр ойлгуулжа байна. Энэ хүдэлмэриие ябуулха зуураа, тэдэнэр ойлгууламжын хүдэлмэриин янза бүриин арга методуудые хэрэглэнэ. Тэдэнэй дунда харуулан ойлгуулха агитаци ехэ һуури эзэлдэг болонхой.

Гэхэтэй хамта, энэ хүдэлмэри олохон нютагуудта үшөөл муугаар ябуулагдана гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, шухала зорилгын табигдаад байхада, олониитэ ажалшадай зориг бадаруулмаар, һайшалхы шэнжэ шанартай лозунг, плакадууд болон харуулан ойлгуулха бусад олон хэрэгсэлнүүд һайнаар эмхидхэгдэнэгүй. Жэшээнь, Мухаршэбэрэй аймагай «Эрдэм» совхозой түб тосхондо һая болотор КПСС-эй XXI съездын шиидхэбэринүүдтэ зорюулагдаһан нэгэшье лозунг, плакат үлгэгдөөгүй байһан юм. Мүн эндэхи Калининай нэрэмжэтэ колхозой Хёлго, Зандин нютагуудта мүнөөшье хүрэтэр тиимэ уряа, лозунгнууд үгы байһаар. Харин тиихэдэ олохон колхоз, совхозуудай гудамжаар хэзээ заяанда бэшэгдэһэн, хуушаршаһан, мүнөө үеын эрилтэнүүдтэ таарахагүй лозунгнууд хадаатай байдаг.

Энэ юу харуулнаб гэхэдэ, зарим парторганизацинууд харуулан ойлгуулха агитациие тоодоггүй, тиимэһээ тэрэниие эмхидхэхын тула энэ гэхэ оролдолго гаргадаггүй байна. Энэ шухала хэрэгтэ саашадаа иигэжэ хандаха болоо һаа, огто бүтэхэгүй ябадал болоно. Манай партиин, бүхы арадаймнай бэелүүлжэ байһан агууехэ ажал хэрэгые, саашанхи зорилгые эли тодоор харуулан ойлгуулха хүдэлмэри үдэрһөө үдэртэ эмхидхэгдэжэ байха зэргэтэй.

Гэхэ зуура олон ушарта энэ хүдэлмэриие орёошог, гаргаша ехэтэй дээрэ тоолоод, миин хэхэ ябадал үзэгдэнэ. Нэн түрүүн мүнгэ зөөри үгы, бэшэхэ, зураха бүд үгы гэлдэхэ ушар гарадаг гээшэ. Энэ баримтые кударынхид эрид буруушаадаг байха юм. Тэдэнэр уран зурааша хүнүүдые урингүйгөөр өөһэдынгөө арга боломжо хэрэглэн, сагаан саарһан, мүн нимгэн хабтагай болон фанерэ дээрэшье лозунг, плакадуудые гоёор шэмэглэн зураад, үлгэдэг заншалтай болонхой. Кударынхидай жэшээе партийна организацинууд, агитаторнууд өөһэдынгөө хүдэлмэридэ үргэнөөр хэрэглэхэ ёһотой.

Гадна харуулан ойлгуулха агитациин удхань тодо һонор, хүн зондо ойлгосотой байха зэргэтэй. Теэд зарим нэгэн колхоздо энээниие оройдоо хэрэгсээдэггүйнь гэмшэлтэй. Сэлэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой үүлтэртэ үнсэдэй фермын дэргэдэхи улаан буланда ушар удхагүй лозунг удаан саг соо үлгөөтэй байһан юм. Энээниие эндэхи парторганизациин секретарь, мүн КПСС-эй айкомой түлөөлэгшэдшье оло дахин хараһан аад, ямаршье хэмжээ абадаггүй байгаа.

Уряа, лозунгнууд болон плакадууд ойлгосотой хэлэн дээрэ бэшэгдэхэ ёһотой. Гэбэшье бурят зоной ажаһуудаг нютагуудаар түрэлхи хэлэн дээрэнь бэшэгдэһэн плакадууд үсөөн. Иимэ байдал Яруунын, Хориин, Зэдын аймагуудай олон колхозуудта үзэгдэнэ. Мүн юрын хүнэй ойлгохоор бэшэ, орёогоор бэшэгдэһэн плакадуудшье олон ушарна.

Партийна организацинууд харуулан ойлгуулха агитациие эрид һайжаруулха бүхы арга боломжотой. Имагтал анхарал, оролдолго гаргаха шухала. Тиигээд энэ хүдэлмэридэ нэн түрүүн хүдөөгэй интеллигенциие—багшанар, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, мүн дүй дүршэлтэй бусад эдэбхитэдые үргэнөөр хабаадуулха хэрэгтэй.

Мүнөө үедэ харуулан ойлгуулха агитациин гол зорилго юуб гэхэдэ, КПСС-эй XXI съездын материалнуудые тус тус ажахы болон эмхи зургаанай үмэнэ табигдажа байһан зорилгонуудтай нягта холбоотойгоор ойлгуулха, ажалай амжалтада ажалша олониитые элсүүлхэ ябадал болоно. Тиимэһээ харуулан ойлгуулха агитациие саг үргэлжэ тодорхойгоор, һайнаар ябуулха шухала. Уряа, лозунг, диаграмма, плакат, мүн бусад олон янзын зурагууд олоор хэрэглэгдэхэ, тиигээд хүнэй хараха эли газарта, культбазануудта, гудамжа болон ниитын байшангуудай нюур талада үлгэгдэхэ ёһотой. Тиигэбэл түрэл партиингаа түүхэтэ шиидхэбэринүүдые партийна организацинууд хүн зондо гүнзэгыгөөр ойлгуулжа шадаха байна.

Колониализмда эсэргүүсэн, энхэ тайбанаар зэргэ оршон байхын түлөө

Колониализмда эсэргүүсэн, энхэ тайбанаар зэргэ оршон байхын түлөө залуушуулай уласхоорондын нэгэдэлгын үдэрые бүхы демократическа залуушуулай апрелиин 24-дэ тэмдэглэһэнтэй дашарамдуулан, СССР-эй залуушуулай организацинуудай комитет тусхай мэдүүлгэ хэһэн байна.

Мэдүүлгэ соонь иигэжэ хэлэгдэнэ: Колониализмда, хариин оролдолгоһоо дулдыданги байлгада эсэргүү тэмсэлдэ Ази, Африкын, Латын Америкын арадууд, залуушуул эли тодо амжалта туйлаа. Имагтал һүүлэй арбан жэлэй турша соо миллион улуутэй хүн колониальна дарлалгаһаа сүлөөрөө. Гэбэшье хэдэн миллион хүн зон колониальна дарлалта доро байһаар. Бүхы түрүү хүн түрэлтэнэй дэмжэлгэдэ түшэглэн, тэдэнэр национальна сүлөөрэлгын түлөө эрид шууд тэмсэл хэнэ. Энэ үнэн зүб тэмсэлдэ залуушуул горьтойгоор туһалдаг байха юм.

Колониализмда эсэргүүсэн, арадуудай национальна бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэжэ байһан залуушуулда Советскэ Союзай олон үндэһэ яһанай залуушуул хододоо талархадаг байгаа, талархахашье. Эб найрамдалай түлөө, колониализмда эсэргүүсэн, энхэ тайбанаар зэргэ оршон байхын түлөө, һайн һайхан ерээдүйн түлөө тэмсэжэ байһан бүхы хүнүүдтэй хани барисаагаа саашадань бэхижүүлхэбди гэжэ совет эдир залуушуул мэдүүлнэ.

(ТАСС).

Консервэ гаргадаг промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй конференци

СТАЛИНГРАД, апрелиин 23. (ТАСС). Россин Федерациин консервын промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй научно-техническэ конференци эндэ болоо. Украинын, Белоруссиин, Узбекистанай. Молдавиин, бусад хэдэн союзна республикануудай түлөөлэгшэд конференцидэ хабаадалсаа.

Консервын промышленностиин хүгжэлтэ тухай РСФСР-эй Госпланай түрүүлэгшэ Т. Н. Насакин, Дагестанай совнархозой түрүүлэгшын орлогшо Я. И. Файнштейн, Краснодарай совнархозой эдеэ хоолой промышленностиин управлениин главна инженер В. Э. Гурский болон бусад элидхэлнүүдые хэһэн байна.

ХАРА ТАРЯА, ШЭНИИСЭ, НАРАН СЭСЭГ УРДА АЙМАГУУДТА—МАЙН 1, БУСАД АЙМАГУУДТА—МАЙН 5 ХҮРЭТЭР ТАРИЖА ДҮҮРГЭХЭ

☆

ЭРХИМЭЭР АЖАЛЛАДАГ АГРЕГАТ

Энэ жэлэй хабарай тарилгые хаһа сагтань, эмхитэйгээр эхилжэ, үсөөхэн хоног соо эрхим шанартайгаар үнгэргэхын тулада аймагай «Восход» колхозойхид эртээнһээ бэлдээ һэн.

Мүнөө эндэ тарилгын хүдэлмэри түлэг дундаа ябуулагдана. Колхознигууд тарянай газарай шииг нойтые бариха борнойлго үсөөхэн үдэрэй туршада хэжэ дүүргээд, тэрэнэйнгээ 207 гектарта шэниисэ хэрээһэлүүлэн таряа. Артелиин 3-дахи комплексно бригадада хамта 90 гаран гектарта шэниисэ таригданхай. Эндэ эрхим механизатор нүхэр Н. Калашниковай даадаг агрегат (сеялкэшэдынь нүхэд Е. Русин, И. Симонов) һайнаар хүдэлнэ.

— Тарилгаая бүри эршэмтэйгээр ябуулжа, нилээд ехэ талмайда эртын тарилга хээд байха аад, һаянай хүйтэншэг байжа, газарай ёһоор гэдээгүй дээрэһээ оройдоол үдэһөө хойшо сеялкээ табинабди. Иигээд дулаархада тарилгаая 4—5 үдэр соо хэжэ дүүргэхэбди,— гэжэ нүгөөдэ тракторна агрегадые даагша нүхэр А. Покацкий хэлэнэ.

Байгша ондо оробоһо таряа тариха газараа эндэхид хахалжа эхилэнхэй. Эндэ бүхыдөө 180 гектар хахалагдажа, тэрэнэй 100 гектар дээрэнь зелёнко таригдаха. Зелёнкоёо үбһэ хуряалгаһаа урид сабшажа абаад, газарыень дахин хахалха юм.

Тарбагатай. **И. Дунаев.**

Аймагуудта таряалан, сабшалан дээрэ наг шэбхын гаргагдажа байһан тухай

1959 оной апрелиин 20-ной мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймаг	Үнгэрэгшэ жэлэй октябрьһаа энэ оной апрелиин 20 болотор таряалан дээрэ гаргагдаһан наг шэбхэ	Мүн энэ үе соо бүхыдөө сабшалан дээрэ гаргагдаһан наг шэбхэ
Мухаршэбэрэй	75,8	36,9
Бичурын	74,2	33,5
Кударын	74,0	32,5
Баргажанай	67,9	1,7
Түнхэнэй	63,0	38,8
Зэдын	31,1	24,0
Тарбагатайн	61,0	61,1
Прибайкалиин	60,5	64,4
Сэлэнгын	56,1	41,2
Ториин	54,0	41,8
Кабанскын	46,6	5,4
Хориин	42,8	27,4
Иволгын	41,0	12,1
Заиграйн	37,1	18,3
Хэжэнгын	37,0	47,2
Яруунын	29,1	61,6
Курумканай	27,8	34,1
Кяхтын	27,3	7,5
Байкало-Кударын	24,0	—
Закаменай	5,0	24,0
Баунтын	—	—
Ахын	—	—
Хойто-Байгалай	—	—
СОВХОЗУУД:		
Борьёогой	80,3	4,2
Яруунын	72,5	36,5
«Эрдэм»	60,8	2,3
Сэлэнгын	55,8	30,1
Кяхтын	52,6	5,8
Хориин	50,5	55,9
Бичурын	33,1	61,7
Иволгын	—	—
Кабанскын	—	—

☆ ☆

Баруун Хүнтэйн талада

Үргэн уужам Баруун Хүнтэйн талада эртэ хабар болоо. Урда жэлнүүдтэ оробол, эндэхи газарай хүрьһэн шииг нойто ехэтэй байна. Апрель һарын түрүүшын хахадта хоёр дахин «шара» саһан орожо, гэдхэн хүрьһэндэ бүришье ехэ шииг тогтобо.

— Тарилгаая хаһа сагсоонь, һайн шанартайгаар хэбэл, баян ургаса абахалди,—гэжэ эндэхи механизаторнууд хэлсэдэг.

Энэнь зүб. Хүнтэйдэ шииг нойтоор элбэг жэлдэ оробоһо тарянай баян ургаса абтадаг. Газараа имагтал зүбөөр элдүүрилхэ, саг соонь тарилга хэхэ хэрэгтэй. Хаһа соонь, һайн шанартайгаар тарихын тулада эндэхи колхозууд һүүлшын жэлнүүдтэ хабар, намарынь пар ехээр бэлдэдэг болоо. Юуб гэбэл, хабарай пар илангаяа ехэ ургаса үгэдэг бшуу.

Баруун Хүнтэйн талада Карл Марксын, Ленинэй, Сталинай нэрэмжэтэ, «Гигант» колхозууд тарилга хэдэг. Тус колхозууд агротехникые зүбөөр хэрэглэдэг болоһоной ашаар, һүүлэй үедэ тогтууритай ургаса хуряадаг болонхой. Жэшээнь, 1958 ондо Карл Марксын, Ленинэй, Сталинай нэрэмжэтэ колхозууд бүхы таряалангай гектар бүриһөө 11—12 центнер оробоһо таряа хуряаһан байгаа. Теэд Хүнтэйн үрэжэлтэй газарта бүришье ехэ ургаса абаха арга боломжо бии. Тэрэнээ һайнаар хэрэглэхын түлөө эндэхи колхозуудай мүнөө ехэ оролдолго гаргажа байһаниинь һайшаалтай.

Апрелиин арбаадаар Хүнтэйдэ тарилгын урда тээхи хүдэлмэри үргэнөөр эхилжэ, трактор, машинануудай хүнхинөөн тала дайдые вэдэлүүлээ.

— Мүнөө жэлэй хабар юрын хабар бэшэ, долоон жэлэй түрүүшын хабар гээшэ. Тиимэһээ бидэнэр урдынхиһаа бүри һайнаар энэ хабараа үнгэргэжэ, оробоһо тарянай ургасые нёдондонэйхиһоо гектар бүридэ 3—4 центнерээр дээшэлүүлхэ зорилготойбди. Тиигэбэл һанаһандаа хүрэжэ, һарбайһанаа абажа шадахабди,—гэжэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой агроном Г. Цыренов хэлэнэ.

Эндэхи колхозуудай хабарай тарилгада хэр зэргэ бэлдэжэ байһаниие харахада, нүхэр Цыреновэй үгэдэ үнэншэмөөр. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой Шинагалжанай, Ленинэй, Сталинай нэрэмжэтэ колхозуудай Хүнтэйн таряаланда тарилгын хүдэлмэри хэзээ хэзээнэйхиһээ эмхитэйгээр эхилжэ, газарай хүрьһэндэ шииг нойто бариха хүдэлмэри богони болзор соо дүүргэгдээ. Мүнөө эндэ намарай пар газарые дисковалжа, борнойлжо эхилээ.

1959 ондо трактор, машинануудай һайнаар заһабарилагдаһаниинь хабарай полевой хүдэлмэриин түрүүшын үдэрнүүдтэ харагдаа. Дээрэ дурсагдаһан колхозуудта нэгэшье тракторай эбдэржэ, һаатажа байһан ушар үзэгдөөгүй.

— Эртын тарилгые майн нэгэнһээ эхилээд, зургаан хоног соо дүүргэхэбди. Энэ тон харюусалгатай хүдэлмэри гээшэ. Тарилга хэхэ механизаторнууд, колхознигууд хүсэд тодорхойлогдонхой,—гэжэ Сталинай нэрэмжэтэ колхозой тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир А. Гармаев хөөрэнэ.

Эндэхи колхозууд хабар машина, техникээ бүтээсэтэйгээр ашаглаха, тарилгаая эрхим шанартайгаар хэхын түлөө ехэ оролдолго гаргана. Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Б. Будаев, партийна эхин организациин секретарь Б. Цыренов) сеялкэшэдээр дүй дүршэлтэй комбайнернуудые томилоо. Тиин хабар тарилга хэһэн комбайнер намартаа тэрэнээ хуряаха юм. Иимэ хэмжээ-ябуулга сеялкэшэдэй харюусалгые дээшэлүүлхэ, хүдэлмэриин шанар эрид һайжаруулха болоно. Эдэнэй жэшээгээр аймагай бусад колхозууд ажалаа эмхидхэхэнь.

Үрэһэ хүрэнгынгшье талаар тус колхозууд мүн лэ һайн бэлэдхэлтэй. Эндэхи эрхэ байдалда таарадаг, һайн ургаса үгэдэг сортовой үрэһэ колхозууд ехээр андалдажа абаа. Мүнөө үрэһэ хүрэнгэнь гүйсэд сэбэрлэгдээд, һалхи, наранда шанаржуулагдажа байна.

О. Раднаев,
манай корреспондент.

Баргажан.

Үгэдөө хүрэхын түлөө

Үүсхэл гаргаһан Курумканай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой луговодууд үбэл тогтооһон тошонойнгоо уһа сабшалан дээрэ жэжэ һубагуудаар урадхуулжа эхилээ. Колхозой үнинэй, дүршэлтэй луговод Цыдып Баторов Баяндайн нугада 150 га, Догдоододо 80 гектар сабшалан һайрамай уһаар уһалба. Эндэ луговод Баторов 900 кубометр хараанай тошон үбэлдөө халяаһан байгаа.

Барижа дүүргэгдэхээ байһан уһалууриин системын бэлэн болоходо таряалангай, сабшалангай газар уһалагдажа эхилхэнь. Хамта дээрээ 15 мянган тонно наг шэбхэ гаргагдаад, сабшаланда тараагдажа байна. Мүн горьтой газар шэбхын шүүһэтэй уһаар уһалагдахань.

Колхозой Уланхаанай бригадада нэгэ автомашинаар сабшалан дээрэ наг шэбхэ гаргагдажа байна.

Энэ колхоздо аймагай комсомол-залуушуулай бригада һара тухай уһалууриин системэ барилсаа, наг шэбхэ сабшаланда гаргалсаа. Тиигэжэ тус бригадынхид 400 тонно наг шэбхэ гаргажа тарааһан, 500 гектар сабшалан уһалһан байна. Эрхимээр ажаллаһанайнгаа түлөө бригадын гэшүүд колхозой правлени, партийна эхин организациин магтаалда, мүнгэн шанда хүртөө.

— Бүхы арга боломжоёо һайса тооложо үзөөд, иимэ харюусалгатай уялга манай колхозой луговодууд абаа гээшэ. Түсэбөөр хараалагдаһан хэмжээ-ябуулгануудаа бэелүүлжэ байнабди. Мянгаад гектар сабшалан тошоной, һайрамай уһаар уһалагдаба. Иигээд уһалууриин системын бэлэн болоходо горьтой газар уһалагдаха. Сабшалангайнгаа гектар бүриһөө дунда зэргээр 30 центнер үбһэ абахын түлөө тэмсэнэбди,—гэжэ Уланхаанай комплексно бригадын бригадир Һама Цыдыпов хөөрэнэ.

Эдэ үдэрнүүдтэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой луговодууд ажалайнгаа эршэ улам шангадхажа, Майн 1-нэй һайндэрые эрхим бэлэгээр угтаха гэжэ зоригжонхой.

С. Ангабаев.

☆

Кукурузын поли дээрэһээ

300 ГЕКТАР ТАРИГДАХА

Манай «Улаан Оронго» колхозойхид энэ жэл малай тэжээл элбэгээр бэлдэхэ зорилго табинхай. Илангаяа шэмэтэ тэжээл—кукуруза ехээр ургуулха асуудалда онсо анхарал хандуулагдана. Наруули дулаан, үрэжэл һайнтай 300 гектар газарта кукуруза таригдахань. Тэрэнэймнай 150 гектарынь уһалагдадаг газар юм.

Тарилгынгаа га бүриһөө 300 центнер ногоон набша намаа абаха гэһэн уялгаяа дүүргэхын тула 1750 тонно наг шэбхэ гаргаад, тэрэнээ тараажа байнабди. Мүнөө «Беларусь» трактораар шэбхэ гаргагдана. Шэлэгдэмэл газарай га бүридэ 30 тонно шэбхэ гаргагдаха, мүн 300 центнер суперфосфат, 150 центнер аммиагай селитрэ үтэгжүүлгэдэ хэрэглэгдэхэ юм.

Квадратно-гнездовой аргаар тарилга хэхэ нэгэ сеялкэ бэлдэгдээ. Һаядаа үшөө нэгые абахамнай. 85 центнер һайн үрэһэ абажа асараабди.

Баруун Оронгын уһалууриин системэ заһагдажа байнхай, тэндэ нэгэ бульдозер хүдэлгэгдэнэ. Иигээд газараа уһалжа эхилхэбди.

А. Лхамажапов,
колхозой агроном.

Иволга.

7 ЗВЕНО ХҮДЭЛНЭ

Хориин совхоздо кукуруза ургуулха 7 звено эмхидхэгдэнхэй. Эдэ үдэрнүүдтэ кукурузашад наг шэбхэ полидо гаргажа дүүргүүтэй байна. Кукурузын поли дээрэ бүхыдөө 7 мянган тонно наг шэбхэ гаргагдаха байгаа һаа, һүүлэй мэдээгээр 6400 тонно зөөгдөө. Бүхыдөө 650 га газарай 270 гектарынь уһалагдаха, тарилгын ехэнхинь пар дээрэ хэгдэхэ юм.

Совхозой хоёрдохи фермэдэ нүхэд В. Хайдуковой, А. Скворцовой звеногойхид тарилгадаа һайнаар бэлдэжэ, шэбхээ поли дээрэ тараажа дүүргэхэеэ байна.

Кукуруза ургуулха агротехникэтэй танилсуулхын тула звеногой гэшүүдтэй тусхай һуралсал эмхидхэгдэнхэй.

В. Сабылин.

ШЭБХЭЕЭ ТАРААНА

«Дружба» колхозой кукурузашад энэ жэл ногоон набша ехээр ургуулха зорилго табинхай. Тэндэхи хоёр звеногойхид 240 га газарай гектар бүхэндэ 15—16 тонно наг шэбхэ гаргаад, поли дээрэ тараажа эхилбэ.

Нэгэ час соо 300 кубометр уһа бүлэхэ хүсэтэй станци табигдажа, кукурузын газар һаянай уһалагдана.

— Наг шэбхэ тараажа дүүргэхэмнай. Сеялкэнүүд тарилгада бэлдэгдээ. Зүгөөр үрэһэ хүрэнгэ худалдажа абтаагүй байһаар,—гэжэ звеное даагша Г-Ц. Будаев хөөрэнэ.

Колхозой кукурузашадай семинар һаяшаг үнгэргэгдөөд, тэндэ хабаадагшад дүй дүршэл, саашанхи зорилго тухайгаа тодорхойгоор хэлсээ.

Б-С. Жанчипов.

Кудара-Сомон.

Кударын «Дружба» колхоз насосоор Бодхон нютагта түрүүшын 40 гектар газар уһалба. **Зураг дээрэ:** 1. Насосоор уһа гаргажа байһан газарта. 2. Хоолойгоор ерэһэн уһан һубагаар урдан тарана.

А. Мантаевай фото.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Юунһээ эхилээбибди

(Зэдын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой парторганизациин секретариин орлогшо, мяханай-товарна фермые даагша нүхэр П. М. Комариин хөөрөөнһөө)

—Яагаад мяха абалгаяа дээшэлүүлхэтнайб гэжэ гү?

Энэ асуудалда харюусахадаа, хайшан гэжэ арга боломжонуудаа элирүүлһэн тухайгаа, ямар бэрхэшээлнүүдэй ушарһан тухай түрүүн захалжа хөөрэхэ хэрэгтэй гэжэ һананаб.

Бидэнэр нёдондо малаа хэтэрхэй олоор үүсэлжэ, доторойнгоо хэрэгсэлдэ гаргажархёобди. Аяар 1200-гаад центнер мяхан элдэб доторой хэрэглэмжэ гэдэгтэ гаргашалагдаһан байгаа.

Манай колхоздо айл бүхэн тоотой өөһэдын малтай, тиимэһээ үүсэтэй байдаг. Тиимэ байтарынь нимэ ехэ мяха доторой хэрэглэмжэ гэдэгтэ гаргашалһанай хэрэг байгаа гү? Үгы. Энэмнай бодомжогүй, мүнөө жэлэйнгээ талые хараагүй ябадал болоо гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Тиигээд бүри мүнөө жэлһээ эхилэн мяха абалгаяа, гүрэндэ тушаалгаяа эрид дээшэлүүлхэ зорилгын табигдахада, түрүүшээр сошордоһон, бэрхэтэйхэн байдалда ороһон байнабди. Тиибэшье манай колхозой партийна организациин коммунистнууд суглаан дээрээ энэ шухала асуудалые али бүхы талаһаань зүбшэн хэлсэжэ, мүнөө жэлдэ нёдондонойхиһоо 1, 8 дахин ехэ мяха гүрэндөө тушааха арга боломжонуудые элирүүлээ. Тон түрүүндэ доторой хэрэглэмжэдэ мал үсөөнөөр гаргашалха, тиигээд гүрэндөө мяха ехээр худалдадаг болохо гэжэ партийна суглаан шиидхэһэн байна.

Урда жэлнүүдтэ, нёдондошье малаа һайнаар шахажа, таргалуулжа шададаггүй дээрэһээ гүрэндөө туранхай, дундаһаа доошо, дунда зэргын хүшэтэй мал олоор тушаагдадаг байгаа. Дундаһаа дээшэ, тарган мал тон үсөөнөөр тушаагдадаг байһан юм. Хэрбээ бүхы тушааһан малаа һайнаар таргалуулжа шададаг байгаа һаа, гүрэндөө хэды ехэ тарган мяха үгэхэ, өөһэдөө мүнгэн олзо хэды ехээр абаха байгаа гээшэбибди! Коммунистнууд энэ дутагдалда онсо анхаралаа хандуулжа, саашадаа малаа хүсэдөөр таргалуулаад, шахаад, гүрэндэ худалдажа байха гэжэ шиидхээ.

Тиихын тула колхоздоо тусхай мяханай-товарна фермэ бии болгохо гэжэ шиидхэгдэһэн байна. Энэ хадаа мяха ехээр абахын түлөө тэмсэлэймнай түрүүшын алхам болоно.

Фермэдэ 210 толгой эбэртэ бодо залуу мал, 4300 толгой гол түлэб эрье хонид, гахайнууд, адуун, шубууд даалгагдажа үгтөө. Эдэ малые зунай хүхэ ногоондо шадал сооһь таргалуулжа, томо болгожо, эбэртэ бодо мал бүхэниие дунда зэргээр 300 килограммһаа, хонидые—50 килограммһаа бага бэшэ шэгнүүртэйгээр гүрэндэ тушааха зорилго табигдаба. Тиихэдэ гахайнууд 75 килограммһаа бага бэшэ шэгнүүртэйгээр тушаагдаха. Мүнөө 50 гахай шахагдажа байна. Тэдэнэр май һарада гүрэндэ худалдагдаха юм. Бэшэниинь намар тээшээ тушаагдаха. 50 залуу эмэ гахай нэгэ дахин түрүүлээд, намар шахажа гүрэндэ худалдахабди. Гадна 40 толгой тарган адуун гүрэндэ худалдагдаха.

Тиигэжэ хамта 3200 центнер мяхан абтаад, тэрэнэй 2900 центнерынь гүрэндэ тушаагдаха юм. Тиихэдэ мүнөө жэл оройдоол 300 центнер мяха доторой хэрэгсэл гэдэгтэ гаргашалхабди.

Колхозой правлени болон партийна эхин организаци шэнээр эмхидхэһэн фермээ дүй дүршэлтэй, оролдосотойгоор ажалладаг малшадаар бүрилдүүлхэ гэжэ оролдоно. 28 малшадаймнай 12-ынь залуу комсомолшуудшье һаа, барагсаан мал ажалда хүдэлмэрилһэн, дүршэлтэй хүнүүд юм. Партийна эхин организаци тус фермэдэ 2 коммунистые эльгээгээ. Тиихэдэ намайешье фермые даагшаар эльгээһэн байна.

Малаа һайнаар таргалуулжа, гүрэндэ тушаахын тулада манай фермынхид мүнөө хохи хабарһаа эхилэн шангаар тэмсэжэ захалба. Түрүүшын хахад жэлдэ гүрэндэ тушаагдаха зарим мал мүнөөнһөө һайн тэжээлдэ табигдажа, бага зэргээр бордогдожо эхилээ. Мүнөө 70 сар һайн харууһа, эдеэлүүлгэндэ табяад байнабди.

Тиибэшье зунай шэмэ ехэтэй хүхэ ногоондо ехээр найдагдана гээшэ. Зундаа бидэнэр бэлшээн таргалуулагдаха малые үдэр, һүнигүй адуулха байнабди. Малдамнай хэдэн һайн ногоотой бэлшээринүүд таһалагдажа үгтэхэ юм. Зундаа шэмээр һайн ногоотой Борьёогой талада эрье хонидые абаашажа адуулхабди. Бэлшээриин ногооһоо гадна, ногоон конвейер эмхидхэгдэхэ. Июнь, июль һарануудта бэлшээриин ногооной хал байхада сарнуудые адуулхын тула 100 гектар дээрэ зелёнко таригдаха. Ногоон тэжээл болгон эдюулхэ зорилгоор мүн [illegible] таригдаха юм.

Шахагдажа байһан гахайнууд, томо болгогдожо байһан поршоонхонууд зундаа лагерьна гуримаар хээрэ байлгагдаха. Гахайнуудта зуһалангай хоёр байра баригданхай. Тэдэ байрануудайнь газаа гахайнуудта малтажа эдюулхэ, һэндүүлхэ зорилгоор хартаабха, турнепс тарихабди. Мүн ногоон тэжээл болгон гахайнуудта эдюулхын, бэлшээхын тулада хэдэн ондоо бэлзорто зелёнко тарижа болохобди. Энэ асуудал хэлсэгдэжэ байнхай.

Мал һайнаар таргалуулхын түлөө малшадые урмашуулха хэмжээнүүд хараалагдаба. Ажалай түлөөһэ, ажалай нэмэлтэ түлбэри үгэхэ гурим табигдаа. Жэшээлхэдэ, хонишод хэды хони харууһалһанайнгаа түлөө абадаг гол түлөөһэнһөө гадна, хонидой шэгнүүр нэмээһэн центнер бүхэндөө 8 ажалта үдэр нэмэжэ бэшүүлхэ, тарган гэжэ сэгнэлтэтэйгээр гүрэндэ абтаһан хонин бүхэнэй түлөө 5 түхэриг мүнгэ абаха болоо. Тиихэдэ жэлэй түрүүшын кварталда нэгэшье хони ухүүлээгүй, тураагаагүй хонишодой бригадада 100 түхэриг, хоёрдохи кварталда 150 түхэриг шагнал болгон үгтэхэ байна.

Эбэртэ бодо мал харагшад гол түлөөһэнһөө гадна, нэмээһэн центнер бүхэнэй түлөө 5 ажалта үдэр нэмэжэ бэшүүлхэ, үбэлдөө үхэл гарзагүй, малаа тураангүй байгаа һаа, толгой бүхэнэй түлөө 2 түхэриг нэмэлтэ түлбэри абаха юм. Жэл хахадһаа дээшэ наһатай 100 толгой эбэртэ бодо залуу мал хаража байхадаа, зундаа сүүдхэдэ толгой бүхэнэйнь шэгнүүрые 500 граммаар нэмээбэл, нэмээһэн килограмм бүхэнэйнгөө түлөө 20 мүнгэ абажа байхаар хараалагдаа. Гадна, бэлшээн таргалуулагдаха эбэртэ бодо мал харагшад тарган гэһэн сэгнэлтэтэйгээр тушаагдаһан толгой бүхэнэй 30 түхэриг нэмэлтэ түлбэри абажа байха юм.

Партийна суглаанай шиидхэбэреэр, манай фермынхид шубуу үсхэбэрилгэдэ онсо анхаралаа хандуулха зорилготой. Мүнөө 183 эмэ нугаһан, 40 галуун бии. Тэдэнэрнай үндэгэлжэ байна. Тэдэнэйнгээ үндэгэ инкубаторай станцида даруулаад, 3 мянган нугаһанай, 150 галуунай дальбараа абахабди. Намар тээшэ гүрэндөө 500 килограммһаа бага бэшэ шубуунай мяха тушаахамнай.

Иигэжэ бидэнэр арга боломжонуудаа элирүүлжэ, нёдэндонойхидо орходоо 2 дахин шахуу ехэ тарган мяха гүрэндөө тушаахын түлөө тэмсэжэ захалбабди. Нёдондо гүрэндэ мяха худалдажа, 820-ёод мянган түхэриг олзо абаһан һаа, мүнөө жэл миллион хахад түхэригтэ хүргэхэ зорилготойбди.

— Зорилгомнай ехэ, зоригнай бүришье ехэ,— гэжэ Павел Михайлович үгээ түгэсхэнэ. Хэлэһэн үгэдөө хүрэхэбди гэжэ батаар найдагдана.

Д. Цыренжапов,
бэшэжэ абаба.

МАЙН УРДА ТЭЭХИ МҮРЫСӨӨН УЛАМ ҮРГЭДЭНЭ

☆

Магтаалтай хүбүүн

Station Станогой дэргэдэ хүдэлжэ байһан бэреэлжэхэн бэетэй нэгэ шураншаг хүбүүндэ хандаха зуураа, мастер Николай Шаныгин иигэжэ мэдүүлбэ:

—Олег тэдэ кастрюльнуудаа эблүүлээд, бэшыень мүлижэ захалхадашни болохо.

Улан-Удын судна бүтээлгын заводто хүдэлдэг энэ слесарь ФЗО-гэй 3-дахи һургуули дүүргэмсээрээ эндэ хүдэлхэеэ ерэһэн юм. Олег Ильвичев мүнөө дүй дүршэлтэй хүдэлмэришэдэй нэгэн болонхой.

Заводэй хүтэлбэрилэгшэд «Ширпотреб» заводһоо захил абажа, кастрюльнуудые бүтээхэ болоходоо слесарь Ильвичевые энэ ажалда табиһан юм.

—Энэмнай нарин гарай ажал гээшэ. Хабхаг, гол амһарта, ууралай гараха клапан гэхэ мэтые мүлин гаргахын тула дүй дүршэлтэй хүнүүд хэрэгтэй болоһон байна. Тиимэһээ бидэнэр дурсагдаһан ажалда комсомолой гэшүүн, слесарь Ильвичевтэл адли хүнүүдые табяабди,—гэжэ нүхэр Шаныгин хөөрэбэ.

Ильвичевтэй сугтаа кастрюльнуудые мүлихэ ажалда хүдэлдэг Владимир Васин, Станислав Копыловский гэгшэд мүн лэ магтаалтай болонхой.

Үнэн сэхэ ажалаараа нүхэдэйнгөө дунда хүндэтэй болоһон Володя Ильвичев үдэртөө 2 нормо шахууе дүүргэхэ зуураа, үдэшын һургуулидашье һайнаар һуралсадаг, ниитын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаададаг юм. Нүхэр Ильвичев мүнөө үедэ сатирын газетэ гаргалсахаһаа гадна, ниитын гурим сахиха һайн дуратанай дружинын ажалда хабаадалсана.

—Һаяшаг цехын хүдэлмэришэдэй суглаан боложо, Майн нэгэнэй һайндэрэй хүндэлэлдэ шэнэ уялгануудые абаа һэмди, тэрэ уялгаяа дүүргэлсэхын тула бишье, хубитаяа оруулалсахаб,—гэжэ нүхэр Ильвичев мэдүүлнэ.

Н. Цыбикдоржиев.

Уһан замшад бэлэн

Сэлэнгэ мүрэнэй мульһэн урдажа, республикымнай уһан замшад хүдэлмэреэ эхилхэеэ байна. Байкало-Сэлэнгын уһан замшад заһабариһаа гараһан бүхы судна, баржануудаа үшөө дахин шалгажа байна. Улан-Удэдэ мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ курсада байһан уһан замшад хүдэлдэг газартаа бусажа ерээд, хүдэлмэреэ эхилбэ.

Майн һайндэрэй хүндэлэлдэ олон командануд ажалай вахтада жагсанхай. «Улан-Удэ», «Леваневский» гэжэ пароходуудай, «Сергей Тюленин», «Сергей Левашев» гэжэ теплоходуудай командануд заһабарилгын хүдэлмэриие болзорһоонь урид дүүргэбэ.

Ойрын үдэрнүүдтэ ашаа шэрэһэн пароходууд Сэлэнгэ мүрэн дээгүүр тамархаяа байна.

Д. Балданов.

☆ ☆

Түсэбөө уридшалан дүүргэхэнь

Иволгын аймагай центртэ эмхидхэгдэһэн кондитерска фабрикын хүдэлмэришэд уласхоорондын һайндэр — Майн нэгэниие ажалай амжалтаар угтахын зорилгоор социалистическэ мүрысөө хоорондоо дэлгэрүүлэнхэй. Эдэнэй уран гараар бүтээгдэһэн мор монсогорхон, тэб тэбхэрхэн, мүн гонзогорхонуудшье конфетэнүүдые республикымнай хото, хүдөөгэй магазинуудта хододоол харадаг, амталдаг байхат.

— Түсэбөөр хараалагдаһан даабаряа нэрэтэй солотойгоор дүүргэжэ, Майн нэгэниие ажалай шэнэ амжалтаар угтаха гэжэ хэлсээд, эдэ үдэрнүүдтэ унаһан малгайгаа абангүйгөөр ажаллажа байнабди,—гээд тус фабрикын халаанай технолог Валентина Павлова хөөрэнэ.

Шуран гартанай хэһэн, бүтээһэн ажалыень хараад ерэхэдэ, бултадаа шахуу үдэр, халаан бүриингөө даабариие үлүүбшэлжэ, фабрикынгаа хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө һайшаалда, магтаалда хүртэдэг заншалтай болоһон байна.

— Саня, тэрэшни үшөө һайса хатаагүй бэшэ гү?—гэжэ элһэн сахар дээрэ хатаагдахаар тараагдаһан конфетэнүүдые суглуулхаар зэһэжэ байһан басагандаа халаанайнь технолог хандана.

— Хари, хатаа гэһэмни, нэгэ заа үды гээшэ ха,—гээд тэдэнээ худхажа ороно.

Энэмнай фабрикын түрүүшүүлэй нэгэн—Александра Шункова гээшэ. Нүхэр Шункова үдэр бүри ажалдаа шалгаржа, үетэн нүхэдтөө үльгэр жэшээ харуулжа ябадаг, һүбэлгэн даруу зантай, шуран шуумар басаган юм.

Тэрэшэлэн энээнтэй сугтаа ажалладаг залуушуул Мария Содбоева, Екатерина Кокорина, Раиса Сарайкина, Галина Шолохова гэгшэд урдаа табиһан зорилго эрмэлзэлээ хэрэг дээрэнь бэелүүлжэ, халаан, һара бүриингөө даабариие үлүүлэн дүүргэдэг байна. Жэшээнь, эдэнэр халаан бүридэ 350-яад килограмм конфетэ үйлэдбэрилхэ аад, тэрэнээ 400—450 килограммда хүргэдэг болонхой. Фабрикын хүдэлмэришэд ажалаа шанар һайнтайгаар бүтээхын тула өөһэдынгөө мэргэжэл, шадабариие дээшэлүүлдэг, конфетэ үйлэдбэрилхэ талаар техническэ литература уншадаг, ойлгогдоогүй асуудалай байгаа һаань, халаанайнгаа мастернууд, технологуудһаа һуража абадаг.

Һайн шанартай продукци гаргадаг болохын тулада тус фабрикынхид Красноярскын эдеэ хоолой техникумэй дэргэдэ эмхидхэгдэһэн курсада хүдэлмэришэнөө эльгээгээд байнхай.

— Людмила, тэрээнээ эюулхэ болоо бэшэ гүш?—гээд столой дэргэдэ конфетын холисодо орохо мёд худхажа байһан эхэнэр котел соохи сахартай холисын халуунние хэмжэжэ байһан басагандаа хандана.

— Мэнэ, мэнэ, үшөө нэгэ заа бусалгахамни,—гэжэ тэрэнь харюусаад, ойроо байһан амһарта бэе тээшээ дүтэлүүлнэ.

Мүн эдэнэр элдэб янзын конфетэ гаргахаһаа гадна сахар, зөөхэйн холисотойгоор бүтээгдэһэн пряник, печенье үйлэдбэрилдэг байна. Эдэнэй гараар бүтээгдэжэ гараһан «Привет», «Манай марка» болон бусад нэрэтэй печеньенүүд республикымнай эдеэ хоолой магазинуудта худалдагдадаг болоо.

Иигэжэ тус фабрикын хүдэлмэришэд ажалдаа голодоһо гаргангүйгөөр, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллажа, апрель һарынгаа түсэбые 3—4 үдэрөөр уридшалан дүүргэжэ, уласхоорондын һайндэрые ажалай амжалтаар угтаха гэжэ тэмсэжэ байнхай.

Зураг дээрэ: конфетэ шанагша Людмила Васильева ажаллажа байна.

Т. Бадмаин.

Хүдэлмэреэ шэнэдхэн хубилгаха тухай хэлсэбэ

Һая Хори тосхондо зүүн дүрбэн—Хэжэнгын, Яруунын, Хоринн, Заиграйн аймагуудай һургуулинуудай эхин парторганизациин секретарьнуудай семинар болоо. Семинарта хабаадагшад һургуулинуудай һуралсалые шэнэдхэн хубилгаха тухай, тэрээнтэй хамта партийна эхин организацинуудай зорилгонуудые зүбшэн хэлсээ. Тэрэ семинарта Улан-Удын 65-дахи һургуулиин директор нүхэр Ковалевская хабаадалсажа, һурагшадта хайшан гээд ажал хүдэлмэриин дүршэл олгодог, классуудай орондо кабинедүүдые нээжэ, нэгэ халаантайгаар хэшээл үнгэргэдэг дүршэл тухайгаа хөөрэжэ үгөө.

Коммунизм байгуулгын теоретическэ асуудалнууд

Коммунизмын хоёр шата тухай

КПСС-эй XXI съезд манай орон дотор коммунистическэ общество үргэн далайсатайгаар байгуулха гайхамшаг программа хараалан зохёогоо. Энээнтэй хамта, СССР-тэ социализм байгуулһан тон баян дүй дүршэлые согсолһоной үндэһөөр теоретическэ шэнэ тобшолол, заабаринууд үгтэнхэй.

Капитализм заатагүй хосорхо, шэнэ общество—коммунизм заатагүй илаха юм гэжэ К. Маркс Ф. Энгельс хоёр шэнжэлэн тодоруулһан юм. Коммунистическэ общество хүгжэхэдөө хоёр шата—социализм (доодо шата) коммунизм (дээдэ шата) хоёрые дамжажа ерэхэ юм гэжэ научна коммунизмын эхи табигшад тодорхойлоо бэлэй. Коммунистическэ обществын эдэ шатануудай юрэнхы шэнжэ тухэлые К. Маркс, Ф. Энгельс тодорхойлһон байна.

В. И. Ленин түүхын шэнэ үедэ, империализмын, пролетарска революциин үедэ социализм түрүүшээр хэдэн гү, али гансахан оронодо илажа болохо гэжэ тодорхойлоод, коммунистическэ обществын хоёр шата тухай марксизмын һургаалые саашадань хүгжөөн, социализмһаа коммунизмда орохо арга замууд тухай һургаал гаргаа.

«Хүн түрэлтэн капитализмһаа социализмдал сэхэ орожо шадаха, тайлбарилан хэлэбэл, үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые хамтаараа эдлэдэг болохо, хүн бүхэнэй хүдэлмэрилһэнэй зэргээр продуктнуудые хубаарилдаг болохо байха. Манай парти алал саагуур харана: социализм удаа дараалан заатагүй коммунизмда орохо, коммунизмын туг дээрэ: «Хүн бүхэн—шадабариингаа зэргээр, хүн бүхэндэ—эрилтынь зэргээр» гэжэ бэшээтэй байха» гэжэ Ленин бэшээ һэн. (Зохёолнуудай 24-дэхи том, нюур 62).

Манай орон дотор социализмын бүрин, эсэслэн илаад, коммунизмын үргэн далайсатайгаар байгуулагдажа байхада, Советскэ Союзай Коммунистическэ парти марксизм-ленинизмые шэнэ тобшолол, заабаринуудаар баяжуулан, саашадань хүгжөөжэ, теори практика хоёрые шадамараар тааралдуулан, коммунизм тээшэ дабшаха замыемнай тодоор заана.

Социализм, коммунизм гээшэ улад зоной, экономическа нэгэл үг удхатай байгууламжа һэн тулададаа, зарим талаараа адли шэнжэтэй байдаг. Социализм коммунизм хоёрой эгээн шухала адлирхуу шэнжэнь юуб гэхэдэ: алинайншье үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүд хамтын зөөри болодог, мүлжэгшэ ангинууд байдаггүй, арадай ажахы түсэбэй ёһоор эрхилэгдэдэг, кризис болодоггүй, үйлэдбэридэхи харилсаанай шэнжэтэй тааралдадаг, эрхим дээдэ техникын үндэһөөр үйлэдбэринь саг үргэлжэ нарижан хүгжэдэг юм. Элэ бүхы адли шэнжэнүүд социализмһаа коммунизмда амжалтатайгаар хүгжэн орохо тон шухала дүхэм нүхэсэл болоно.

Социализм коммунизм хоёрой хоорондо мүн баһа илгаашье бии. Социализмын үедэхи ниитын үйлэдбэри коммунизмынхиһаа багаар хүгжэнхэй байдаг. Коммунизмын үедэхи үйлэдбэрилгын хүсэн эдлэл хэрэгсэлнүүдые элбэг дэлбэг болгохоор хүгжэхэ юм. Харин социализмын үедэ тиимэ хүгжэлтэ түйлахын аргагүй. Энээнһээ шалтагаалан, социализмын үедэ бүхы эдлэл хэрэгсэлнүүд обществын гэшүүдэй хэһэн ажалайнь зэргээр хубаарилагдадаг, харин коммунизмын үедэ—эрилтынь зэргээр хубаарилагдаха болоно. Коммунизмын үедэхи ажал хүдэлмэри обществын бүхы гэшүүдэй эрхэбэшэ дүүргэхэ эрилтэнь болохо байна.

Коммунизмын үеын үйлэдбэридэхи харилсаанууд социализмын үеынхиһөө һураггүй ехээр хүгжэнхэй байха. Социализмын үедэ хамтын хоёр янзын зөөри—бүгэдэ арадай, кооперативууд-колхозуудай зөөри бии байдаг. Энэнь хото хүдөө хоёрой хоорондо илгаатай байһые, хүдэлмэришэн анги, колхозно таряашад гэдэг эб этэй хоёр анги боложо, обществын хубаардагые элирхэйлэн харуулна. Социализмын үедэ ухаан бодолой ажал бар хүсэнэй ажал хоёрой хоорондо ехэхэн илгаа үлэдэг, харин коммунизмын үедэ социалистическэ хоёр янзын зөөриин хүгжэн нэгэдэһэнэй үндэһөөр нэгэл коммунистическэ ёһоной зөөри бии болохо юм. Гэхэтэй хамта, хүдэлмэришэн таряашан хоёрой ангиин илгаанууд үгы болохо. Тиимэһээ хото хүдөө хоёрой, ухаан бодолой болон бар хүсэнэй ажалай хоорондохи гол илгаанууд үгы болохо байна. Коммунизмын үедэ аралжаа наймаанай товар гарахаяа, худалдагдахаяа болихо, мүнгэн, үнэ сэн, өөрын үнэ гэхэ мэтэ үгы болохо, али бүхы ажалай гаргаша хүдэлмэриин сагаар сэхэ тодорхойлогдодог болохо байна. Коммунизмын үедэ эрдэм гэгээрэл, искусство, сэёл болбосорол угаа ехээр хүгжэхэ, хүнүүдэй ухаан бодолдохи хуушанай хог үлэгдэлнүүд үгы болон барагдаха юм. Социализм коммунизм хоёрой хоорондоо иимэ илгаатай хадань социализмһаа коммунизмда удаа дараалан эрогдохо болоно.

**

Социализмһаа коммунизмда ороходоо зайлашагүй шухала шэнжэнүүдые марксизм-ленинизм тодорхойлонхой. Социализмһаа коммунизмда эролго удаа дараалан, саг үргэлжэ бэелүүлэгдэхэ юм. Социализмын оронууд социалистическэ байгуулалтынгаа арга боломжые амжалтатайгаар ашаглан, коммунистическэ обществын дээдэ шатада нэгэн доро шахуу орохо болоно. Индустриин талаар ехэ хүгжэлтэтэй СССР мэтын оронууд коммунистическэ обществын дээдэ шатын эхи табилгын талаар түрүү һуури эзэлхэнь мэдээжэ. Зүгөөр научна коммунизмын теориие орон бүхэнэй ондо ондоо шатадахи тодорхой байдалда тааруулан хэрэглэжэ шададаг байхые марксизм-ленинизм эринэ.

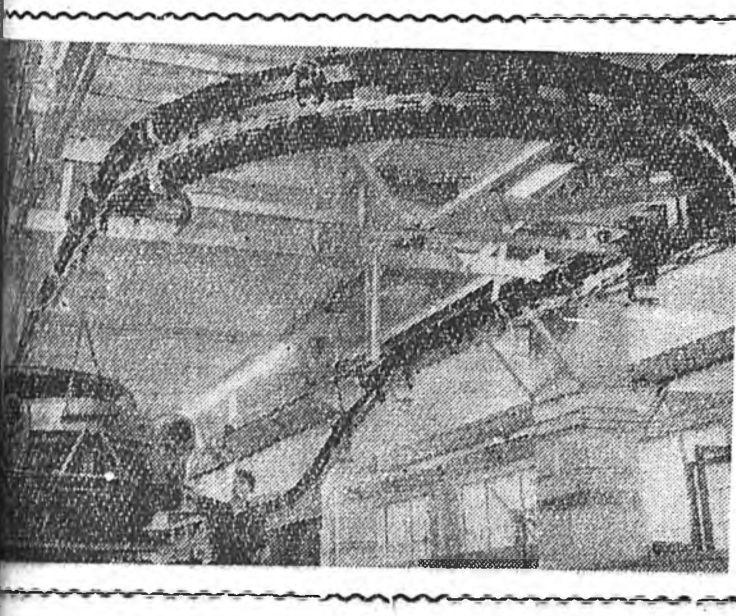
Ажал үйлэдбэриин, эрдэм техчикын талаар коммунизмын үндэһэ һуури байгуулха гээшэ Совет гүрэнэй мүнөө үеын тон шухала зорилго болоно. Иимэ үндэһэ һуури байгуулхын тулада ехээр хүгжэһэн индустритай болохо, ороноо электрын элшэ хүсөөр бүрин хангаха, бүхы һалбаринуудта эрдэм, техникын хүгжэлтэ түйлаха, үйлэдбэрээ үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулха, автомадаар зэбсэглэхэ, байгаалиин баялигые, элдэб шэнэ холисонуудые али болохоор ашаглаха, ажалшадай мэргэжэл болбосоролые улам үргэдхэхэ, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ хэрэгтэй болоно.

Үйлэдбэрилэгдэдэг продукциин хүн бүхэндэ хүртэсын талаар эгээн хүгжэнги капиталистическэ оронуудые хүсэхэ, ахижа гараха, тиигэжэ ажал үйлэдбэриин талаар коммунизмын үндэһэ һуури байгуулха хэрэг манай ороной түрүүшын ээлжээнэй зорилго болгон табигдаад байна.

Долоон жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ энэ зорилгын бодото дээрээ бэелүүлэгдэхэ шиидхэхы шатань болохо юм. Шэнэ түсэб арадай ажахын бүхы һалбаринуудтахи үйлэдбэриин хэмжээе угаа ехээр үргэдхэн хүгжөөхэ гэжэ хараална. Ерэхэ долоон жэлдэ машина бүтээдэг, металл болбосоруулдаг үйлэдбэриин продукци хоёр дахин шахуу, нефть абалга, электростанцинуудай хүсэн—2 үлүүтэй дахин, химическэ промышленностиин продукци—хоёр дахин ехэ болохо, шэрэм хайлуулга—39 миллион тонно байһан аад, 65—70 миллион тонно хүрэтэр, булад шудхалга—55 миллион тонно байһан аад, 86—91 миллион тонно болотороо нэмэхэ. Долоон жэл соо арадай ажахыдахи капитальна хүдэлмэридэ 2 триллион шахуу түхэриг мүнгэн һомологдохо байна. Энэнь Совет засагай оршон мандажа байгаа бүхы үе соо капитальна хүдэлмэридэ оронойнмай һомолһон мүнгэнэй хэмжээнтэй адлишуу болоно. Промышленностьдахи ажалай бүтээсэ энэ үе соо 50 процентээр, барилгада — 60—65 процентээр, колхозуудта—хоёр дахин тухай ургаха юм.

Партиин XXI съезд колхозно-кооперативна зөөриие бүгэдэ арадай зөөриин зэргэдэ хүрэтэр хүгжөөхэ зам шэнжэлэн тодорхойлоо. Колхозой зөөриие улам саашадань хамтадхахын тулада хубидадаггүй фондынуудые ходо арбижуулха шухала. Юундэб гэхэдэ, баагдадаггүй фонд хадаа колхозой үйлэдбэриин саашадаа хүгжэхэ, колхозно-кооперативна зөөриие байн байн бүгэдэ арадай зөөридэл адли болгохо экономическа үндэһэ һуури мүн. 1956 онд СССР-эй колхозуудай тиимэ фонд 1932 онойхиһоо 21 дахин, манай республикын колхозуудайхи—25 дахин ехэ болоо. Колхозуудаймнай зөөри мүн шанарайнгаа талаар нилээд хубилаа. Урданай дон анзаһан, мэдон борной мэтын орондо мүнөө сагай тү… тэ машина, техникэ—трактор, комбайн, электромотор хэрэглэгд… болонхой. МТС-үүдые хубилгаһантай, хүдөө ажахын машина, техникые колхозуудай худалдажа абаһантай дашарамдан, колхозуудай гол фонд шанарайнгаа, тоогойнгоо талаар улам хүгжэн хубилжа байна.

Колхозуудай хоорондохи үйлэдбэриин холбоо барисаан, харилсаанууд колхозой зөөриие бүгэдэ арадай зөөриин зэргэдэ хүрэтэр хүжүүлхэ хэрэгтэ ехэ удхашанартай. 1957 ондо манай республика дотор колхозууд хоорондын барилгын организаци Кударын аймагта байгуулагдаа һэн. Тиигэһэнэй ашаар 1957 ондо Кударын аймагай колхозуудаар хэгдэһэн барилгын хэмжээн урда жэлэйхиһээнь 4—5 дахин ехэ болоһон байгаа. Энэ организациин хүсөөр аймагай колхозуудта гэшүүдэйнь байха 100 гэр, үхибүүдэй 5 ясли, 8 культура электростанциин 3 байшан, 2 дабхар клуб, үхэрэй 6 типовой хаша, 4100 хониной байха 7 байра гэхэ мэтэ баригдаа. Мүнөө Кударынгаа аймагай колхозуудай хамтын хүсөөр Хүнтэйн талые уһалха

☆

Москвагай бага литражна автомобильнуудай заводто хүдэлмэришэдэй ажалай архэ байдал һайжаруулхын тула ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Предприятиин захиргаан хамтын договорто бэшэгдэһэн хүдэлмэришэдэй дурадхалнуудые хаһа саг соонь дүүргэдэг. **Зураг дээрэ:** автомобильнуудай кузовуудые шэрдэлгэдэ бэлэдхэдэг механизированна участогай шэнэ лини дээрэхи үргэлгэ-зөөлгын түхеэрэлгэ.

ТАСС-эй фотохронико.

☆ ☆

Колхозой механизаторнуудай анхаралда

...ЭВ АЮУЛ, УСАЛТАЛГАҺАА БЭЕЭ ҺЭРГЫЛХЭ

...оронοймнай хүдөө ажахын ...лбаринуудта жэлһээ жэлдэ ...ын хүсэтэ трактор, маши...нкэ улам олоор хэрэглэгдэ...жо байна. Мүнөө колхозуу...эдын машина, техникэтэй байхада, тэдэниие зүбөөр ..., һаадгүйгөөр хүдэлгэжэ, бүтээсые эрид дээшэлүүлхэ механизаторнууд шиидхэхы үүргэхэ ёһотой бшуу. Тии...дөө ажахын халуун хү...н үедэ машина, зэмсэгүү...эшье һаадгүйгөөр, бүтээсэ ...эр ябуулхаһаа гадна, меха...нуудай бэеын элүүрые са...эдэнэй хүдэлмэри дээрээ ..., гэмтэхэ ушарһаань һэр...гаалха гээшэ айхабтар ...шанартай.

...хабарай тарилгын халуун ...ри эхилжэ, механизатор...ддэр һүнигүй—унтаха нойр, ...үлөөгүй шахуу хүдэлхэ са...лобо гээшэ.

...энэ үедэ трактор, машина... байһан хүн бүхэн илан...эргэлэн ябаха, бэеынгээ ... наринаар сахиха ёһотой.

...эхэдэ, һүни, үдэр трактор, хүдэлгэхэдөө бэеын аюул...иха гуримые дүүргэн...лдаа хайша хэрэгээр хан...актор, машинынгаа техни...рууһые муугаар хэжэ ябаа ...н ушар, аюулда дайрагда...эжэ магад бшуу. Илангаяа ...хеэ хүдэлжэ байһан, дүй ... багатай механизаторнууд ... зэмсэгүүдээ хүсэд мэдэхэ...ли ажалдаа хайша хэрэ...эдаһан дээрэһээ гэнтын ... дайрагдадаг, усалтадаг ...эшээнь, тракторайнгаа мо...лгэхэ барюулыень табан ... бахим адхажа мушхаа ...эргээ сохиходонь эрхы хүр...эржа, үгышье һаа гараа ху...олохо. Тэрэшэлэн нэгэ за...рактор, комбайн хүдэлгэхэ...һуда табяад, толгойгоо до...йлгон эрьюулдэг. Энээнһээ ...барюулай гэдэргээ сохихо..., нюураа дайруулжа, ехээр ...ушарнье үзэглэдэг. Тиихэ... трактористнар хойноо ан...ультиватор, комбайн гэхэ ...шина шагтагалжа ябаад, ...ингүй, трактораа гэдэргэнь ...лха гү, али гэнтэ даб гүүл...лдаг. Энэнь ехэ аюултай. ...ктор, машинын ябууд дун..., һурэжэ бууха гэхэ мэтээр ...һарха хүнүүд байха. Һүни ...эе зарим механизаторнууд,

трактор, машинынгаа бак соохи тоһо, түлишые харахадаа, зуруулай гал хэрэглэдэг. Иихэдэнь түймэр боложо гү, али өөрөөшье дүрэжэ болохо бшуу. Бусалжа байһан уһатай радиаторай дээдэ хабхаг нээхэдээ ехэ һэргылжэ, нюураа холо байлгаха, бээлэйтэй гараар тайлаха хэрэгтэй.

Мүн трактор, машинын шанар муутайгаар, дутуу ядуу заһагдаһанһаа боложо, усалталга, гэнтын аюул ехэ ушардаг гээшэ. Илангаяа зайн галай гэрэлгүй, абяа үгэдэг түхеэрэлгэгүй, трактор, машинада хүдэлхэнь тон аюултай. Мүн тракторай түргэн эрьелдэдэг деталь, частьда тусхай халхабша хаалтагүй байбал, гар хүлөө сохюулжа, үгышье һаа, хабшагдажа хашагдажа магад.

Эдэ бүхы аюул, усалталгаһаа бэеэ һэргылхын тула механизатор бүхэн трактор, машинаяа һайса шалгажа, тэрэнэйнгээ техническэ харууһые хаһа сагтань хэхэ ёһотой. Багаханшье юумэнэй эбдэрээ һаа, заабол байлгажа заһаха, хүдэлмэри дээрээ бэеын аюулгүй байха гуримые наринаар сахиха шухала. Колхоз, совхозуудай механик, инженернүүд усалталгаһаа бэеэ һэргылхэ гурим дүримые механизаторнуудта ходо ойлгуулжа, заажа үгэхэ, тэрэниие дүүргэдэггүй, хойрог ябадалтай шангаар тэмсэхэ ёһотой. Трактор, машинануудай һүниин сагта һаадгүй хүдэлхые бодомжолжо, тэдэндэ зайн галай гэрэл табиха, абяа үгэхэ оньһото түхеэрэлгэ хэхэ шухала.

Колхозуудай правлени бүхэн механизаторнуудайнгаа ажалые һайжаруулха, тэдэнэй бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлхын тула трактор, машинада хүдэлдэг хүнүүдые тусхай гутал, хубсаһа, нюдэнэй шэл гэхэ мэтээр хангаха болоно. Мүн трактористын һууха һуури зохидоор түхеэржэ, тэндэһээ гэдэргээ хаража ябахаар кабинадань гэрэл түхеэржэ үгэдэг байбал ехэ зохистой.

Мүнөө колхоз, совхозууд хабарай тарилгын үедэ гэнтэ үбшэлһэн, гэмтэһэн хүндэ дары түргэн туһаламжа үзүүлхээр хүнүүдые бригада бүхэндэ оложо, тэдэниие һургаха, бэлдэхэ шухала болонхой. Тракторна бригадануудта даб дээрэ хэрэглэгдэхэ бинт, иод болон бусад эм, хэрэгсэлтэй тусхай бишыхан аптечкэнүүдые заабол бии болгохо ёһотой.

Е. Бурдман,
врач.

...рганизаци эмхидхэгдэнхэй. ...э аргаар Ториин аймагта ... Баргажанда — Һубын, ...лида—Зырянай электро...уд баригдаһан байна. ...-кооперативна зөөриин ...адай зөөридэл адлишуу ...жилһые эдэ баримтанууд

...удай хамтын ажахые, ...үйлэдбэриин бүхы һалба... али болохоор хүгжөөхэ, ...та хүдөө ажахын про...ые элбэгжүүлхэ гээшэ ...кооперативна зөөриие бү...дай зөөридэл адли боло...гжөөхэ хэрэгтэ шиидхэхы ...ртай байха болоно. Кол...эдбэриие эрид хүгжөөһэ...өөр лэ хүдөө нютагууд го...лтэй болбосон гоё тосхо...охо, колхознигой ашаг ...өөрынь ажахы байн байн ...хо, экономическа ашаг ...олхозой ниитын үйлэдбэ...таһан зүйлнүүдээр кол...ай эрилтэнүүд бүрин хан...байна. Тиихэдэ хүдөө ажа...дэлмэри индустриальна ...хэлтэй һалбари болохо, ...удай байдал хүдэлмэ...лба хаагшадай байдал...ы болохо бшуу.

...удай үйлэдбэрние саа...гжөөхэ, хүдөө ажахын ...ри элбэгжүүлхэ гээшэ ...ахыгаа электричествээр ...ангалгатай. үйлэдбэреэ ...улгатай нягта холбоотой ...зорилго гүрэнэй туһалам...үүлэгдэхэ, тиимэһээ кол... үйлэдбэриин хэрэгсэл...эй, бүгэдэ арадай зөө... янзаар ниилэхэ болоно. ...ическэ хоёр янзын зөө..., коммунистическэ зөөри ...эдэлгэ халаа эмхидхэ-

лэй-ажахын талаар бэелүүлэгдэдэг юрын хэмжээн бэшэ, харин хото хүдөө хоёрой хоорондохи гол илгаае зайсуулха, общество доторхи ангинуудай илгаае үгы болгохо гэһэн шухала асуудал болоно.

Коммунизм байгуулхын тула социализмын ондоо нэгэ шухала асуудал—ухаан бодолой ажал, бар хүсэнэй ажал хоёрой хоорондохи гол илгаае зайсуулха асуудал шиидхэгдэхэ ёһотой. Энэ зорилгоёо бэелүүлхэдэмнай һургуулиие ажабайдалтай холбохо, орон доторхи арадай гэгээрэлэй хэрэгые саашадань улам хүгжөөхэ асуудалаар һаяшаг абтаһан программа ехэ удхашанартай. Ажабайдал гээшэ ерээдүйн коммунистическэ общество байгуулалсаха хүнүүдые хүмүүжүүлхэ эрхим һургуули мүн. Тиимэһээ хүмүүжүүлгын хэрэг үйлэдбэритэй, общестын гол зорилгонуудтай холбоотой байха ёһотой гэжэ парти заана. Манай орон дотор үргэн далайсатайгаар коммунизм байгуулха үедэ коммунистическэ ажалай бригаданууд ехэ удхашанартай байха болоно. Эдэ бригаданууд коммунистическэ ёһоор ажаллаха, ажаһууха, үйлэдбэриингөө түсэбүүдые үлүүлэн дүүргэхэһээ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэһээ гадна, мүн эрдэм мэргэжэлээ, соёл болбосоролоо, коммунистическэ мэдэрэлээ улам дээшэлүүлжэ байха уялгатай.

Бидэнтэй нэгэн хамта арадай демократиин оронуудта социализм байгуулжа байһан оршон байдалда СССР доторнай коммунизм байгуулагдана. КПСС-эй XXI съездын хараалһан гүн ехэ удхатай программа арадай демократиин бүхы оронуудта коммунизмын илаха байһанай бата найдабари болоно.

В. ДЫРХЕЕВ,
экономическа эрдэмэй кандидат.

РЕДАКЦИДА ерэһэн бэшэгүүд

Малшадта анхаралаа хандуулнагүй

Һүүлэй үедэ Шара-Азаргын сельпогой хүдэлмэрилэгшэд нүүдэл наймаа эмхидхэхэеэ болишоо. Мүн хааяа наймаанай ерэхэдэшье, һайн эд бараан асаргаданагүй.

Үнгэрһэн 1958 ондо фермэ, гүүртэнүүдээр 28 дахин нүүдэл наймаа эмхидхээбди гэжэ тус сельпогой правлени тоосоо хэхэдээ хэлээ һэн. Гэхэ зуура малшад хэрэгтэй эд бараагаа саг соогоо абажа шаданагүй.

Сельпогой хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө малшад тухай анхарал хандуулаагүй дээрэһээ иимэ эд бараан колхозой түб тосхондо наймаалагдаад лэ дууһашана. Заримдаа сельпогой хүдэлмэрилэгшэд «нүүдэл наймаанда гаргаха эд бараа орхибобди» гэжэ хэлсэдэг. Харин тэрэ бараанииинь малшадта хүргэгдэнэгүй, ондоо тээшээ харгыдаа наймаан болошодог.

Энэ жэлэй эхилһэнһээ хойшо тус сельпо холын фермэ, гүүртэнүүдээр нүүдэл наймаа нэгэшье эмхидхээгүй. Тиимэһээ хэрэгтэй эд бараагаа, эдеэ хоолоо абаха гэжэ хэдэн арбаад модоной газарһаа малшад ерэнэ.

Шара-Азаргын сельпогой хүдэлмэрилэгшэд (түрүүлэгшэнь нүхэр Раднаев) малшад тухай анхаралаа табиха бээз гэжэ найдагдана.

Б. Тагшеев.

Закамен.

ТОБШО ДОХЁО

Агитатор ерэхээ болишонхой. Закаменай аймагай «Байкал» колхозой гэшүүдэй дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри хэншье ябуулнагүй. Агитатор үнинэй ерэхээ болишонхой. Колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Бабалаев, парторганизациин секретарь нүхэр Доржиев лекци, элидхэл уншахабди, хөөрэлдөө үнгэргэхэбди гэжэ найдуулхаһаа ондоо юумэ хэдэггүй.

Ф. Балданов.

Уһаар таһалдана. Аймагай коммунальна ажахын таһагай (Аха) бани муугаар хүдэлһэн зандаа. Бани түлигдэхэдөө түлигдөө, үгыдөө үгы байдаг. Гадна банинь уһаар дуталдана. Заримдаа халуун уһан үгы байдаг, заримдаа хүйтэншье уһаар таһалдана.

П. Жужаев.

«Дүтынь хаража, дүрбэ хонохоор». «Эрдэм» (Мухаршэбэр) совхозһоо Боом тосхон ошохонь бэрхэтэй болошоо. Юун болооб гэхэдэ, хабарай дулаан сагай ерэхэдэ, үбэлдөө ехээр ороһон саһан хайлажа, харгы ехэ шабартай болошонхой. Харгыгаар ябаһан зарим машина шабарта бүхөөр һуушана. Энлэ ябагшадта «дүтынь хаража, дүрбэ хонохоор» гэдэг арадай аман үгэ һанагдаадхина. Һайрамай уһа тогтоожо, таряалан, сабшалангаа уһалха гэжэ хэншье һаналаа табяагүй. Харин тарилгын газар уһалхын орондо, һайрамай уһан харгы дээрэ тогтожо, машина шабардуулжа байна ха юм.

Ц. Бадлуев.

„БУРЯТ ҮНЭНДЭ“ БЭШЭҺЭНЭЙ ҺҮҮЛЭЭР

„Сабшалан дээрэ юундэ шэмээгүйб“

Аймагай колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, аймагай зургаанууд луговодуудай хүдэлмэридэ анхаралаа багаар табина, сабшалангаа һайжаруулжа, үбһэ ехээр абахын тула оролдолго гарганагүй гэжэ дурсаһан гаршагтайгаар Иволгын Сталинай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд нүхэд Гармажапов, Санжиев, Цырендоржиев, Цыдыпов, Будаев гэгшэд манай газетэдэ статья бэшэһэн юм.

—Статья соо хэлэгдэһэн баримтанууд булта зүб гэжэ тодороо. Энэ асуудал колхозой луговодуудай суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, зохихо хэмжээ-ябуулганууд хараалагдаад, бэелүүлэгдэжэ эхилбэ,—гэжэ манай редакцида Иволгын аймгүйсэдкомой хүдөө ажахын инспекциин начальник нүхэр Денисенко мэдээсэбэ. Сабшалан дээрээ наг шэбхэ гаргаха һара соносхогдоо. Аймагай предприяти, организацинууд энэ хүдэлмэридэ үргэнөөр хабаадуулагдаха байна.

Кировэй нэрэмжэтэ колхоздо

ШЭНЭ БАРИЛГАНУУД

Кировэй нэрэмжэтэ колхоз Кударын аймаг соохи түрүү ажахынуудай нэгэн юм. Эндэхин соёл культураяа саашадань хүгжөөхэ гурбан жэлэй добтолгын түсэб бэелүүлэн, горьтойхон барилга хэжэ байна. Түб тосхондонь нравлениин хоёр дабхар байшан баригдажа байнхай. Тэрээн соо сельскэ Совет, почтын таһаг, гостиница, парикмахерска, сабхи оёхо газар гэхэ мэтэ оруулагдахаар хараалагдана.

Колхозой гурбадахи бригадада эхин һургуулиин байшан баригдажа байна. Хоёрдохи бригададань клуб, механизаторнуудай культбаза баригдажа дүүргэгдэнтэ.

КОЛХОЗНИГУУД МАЛ ШАХАНА

Тамир тосхоной колхознигууд дэрэстэйнхидэй жэшээгээр айл бүхэн мал шахаха, тэжээл бэлэдхэхэ үүсхэл гаргаа. Артелиин гэшүүн А. П. Андреев залуу сар шахахаһаа гадна, бууса шадарайнгаа табан сото газар дээрэ турнепс тариха гэжэ шиидээ. Тэдэниие намар колхоздоо тушааха юм. Тиихэдэ колхозник С. И. Полонов нэгэ залуу сар, дүрбэн поршоонхо шахаха, Д. И. Полонов, К. П. Агафонов гэгшэд гурба гурбан центнер мяха тушааха байна.

Тиигэжэ энэ колхоз колхознигуудайнгаа хүсөөр мүнөө жэл гурбан зуун центнер мяха нэмэжэ худалдахаар хараална.

САБШАЛАНГАЙ УРГАСА ДЭЭШЭЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ

Колхозой хамтадхамал бригаданuудта сабшалангай газар һайжаруулха ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Сабшалангай газар дээрэ наг шэбхэ зөөгдэнэ, уһалагдана, борнойлогдоно. Луговод В. О. Полонов Петрово голдо гурбан зуу гаран гектар газар уһалба. Тракторист В. Андреев гушаад гектар газар борнойлоо.

МҮНГЭН ТҮЛӨӨҺЭ ТОГТООБО

Мартын I-һээ энэ колхоз ажахын тоосоондо ороод, колхознигуудай ажалай түлөөһые мүнгөөр үгэдэг болонхой. Ажалай тоосоондо ороһон түрүүшын һарын дүнгөөр колхозой бүхы һалбаринуудта нарядаар үгтэһэн хүдэлмэри дүүргэгдэһэн, үлүүлэн дүүргэгдэһэн байна.

Хонишон бүхэнэй олзо дунда заргээр 650—700 түхэриг болоо. Механизаторнууд, таряан ажалайхидай олзонь мүн тэды шэнээн болоно.

А. Бадмаев.

Кударын аймаг.

БУРЯТ ОРОНОЙНГОО БАЯЛИГЫЕ БЭДЭРЭЕ

Минеральна уһа хайшан гэжэ шэнжэлхэб

Алишье газар нютагуудаар ябахадатнай элдэб аршаан, минеральна бусад уһан ехэнхи ушарта дайралдаха байха. Тиимэһээ Бурят оромнай Советскэ Союз дотор энэ талаар баянхан лэ хизаар болоно. Республикадамнай радиоактивна, углекислэ, термальна уһатай минеральна булагууд олон. Эдэ булагуудай уһанай шанарайнгаа талаар һайн байдаг дээрэһээнь Сибирьтэ, Алас Дурна зүгтэ курортнуудые олоор байгуулжа боломоор. Радиоактивна, углекислэ уһатай булагууд илангаяа Сэлэнгын, Зэдын, Яруунын аймагуудта элбэг. Тиихэдэ Хойто-Байгалай, Баунтын, Курумканай, Түнхэнэй, Ахын аймагуудта халуун уһатай аршаан олон. Иимэ халуун уһые огородой эдеэ ургуулдаг теплицэнүүдтэ хэрэглээ һаа, ехэ аша үрэ үгэхэ байна.

Гэхэтэй хамта, республикымнай газар дайдын минеральна уһатай булагууд барандаа олдоодүй, хүсэд шэнжэлэгдээдүй байһаар. Мүнөө ажалшадай байдал улам һайжаруулха, бүри культурна болгохын тула парти, правительствын анхарал хандуулжа байхада, минеральна булагуудые шэнжэлгэ ехэ удхашанартай болоно. Тиимэһээ геологическа аяншалгада хабаадагшад шэнжэлэлгын хүдэлмэри үргэнөөр хэхэ ёһотой.

Шэнжэлэлгын хүдэлмэри хайшан гэжэ хэхэб гэхэдэ, нэн түрүүн минеральна уһа шэнжэлхэ юрын дүй дүршэлтэй болохо шухала. Хамагай түрүүндэ булагай эхинень олохо, һүүлээрнь уһанай үнгэ, амтые (гашуун, эхүүн, дабһатай) тодорхойлхо хэрэгтэй. Тэрэнэй удаа уһанай температурые, дүтэрхыгөөршье һаань (халуун, дулаан, хүйтэн, ехэ хүйтэн гэхэ мэтээр) тодорхойлхо байна. Гадна булагай уһанай хэмжүүр тодорхойлходоо, эгээл нарихан газартань хоолой хэжэ, 10—15 минута соо хэды кружка гү, али ведро дүүрэнэб гэжэ ажаглаха хэрэгтэй.

Эдэ бүгэдые бэшэжэ абахадаа, минеральна булагай олдоһон газарые карта дээрэ зүбөөр тэмдэглэжэ абаха шухала. Тэрэнэй уһые шэл соо хээд, аймагай дүтын санэпидстанцида эльгээжэ, шэнжэлүүлхые дурадхагдана.

Геологическа аяншалгада гараһан хүнүүд олдоһон минеральна булагые иигэжэ шэнжэлһэнэйнгээ һүүлдэ, бэшэжэ абаһан материалаа иимэ адресаар эльгээхэдэ болоно. Улан-Удэ, ул. Ленина, 59, Бурятское геологическое управление.

М. Дронина,
Бурядай геологическа управлениин ахалагша гидрогеолог.

Һурагшаднай барандаа дэмжэбэ

Геологическа аяншалгада гаража, орон нютагайнгаа баялигые бэдэрэн олохо талаар ВЛКСМ-эй обкомой, республикын геологоуправлениин үүсхэлые манай һургуулиин һурагшад ехээр һайшааба.

Һургуулиимнай эдир туристнар мүнөөнһөө бэлэдхэл хэжэ эхилээ. Хэдэн ондоо бүлэгүүд байгуулагдажа байна. Һуралсалай жэлэй дүүрэтэр һурагшад ашагта малтамалнуудые хайшан гэжэ бэдэрхэ, шэнжэлгэ хэхэ дүй дүршэлтэй болохоор шиидэбэ.

Үнгэрэгшэ зун һургуулиимнай гидрологуудай бүлэг Байгал далайда шудхадаг гол, горхонууд тухай һонирхолтой мэдээ суглуулаа һэн. Тиихэдэ бүлэг геологуудай аяншалгаһаа бусажа ерээд, олоһон ашагта малтамалнуудайнгаа баян коллекци һургуулидаа бүрндхэһэн байгаа.

Ерэхэ зунай амаралтын үедэ манай һургуулиин эдир туристнар геологическа аяншалгада гаража, республикынгаа баялигые бэдэрэн олохо хэрэгтэ туһалха байна.

Н. Иванов,
Улан-Удын 4-дэхи һургуулиин багша.

Багшын һургуулида үзэхэ бурят хэлэнэй ном тухай*

Һаяхан Бурядай номой хэблэл багшын һургуулида үзэхэ бурят хэлэнэй ном барлан гаргаба. Энэ номынь мүнөө (гурбадахяа) нилээд нэмэгдэжэ, заһагдажа, һураггүй һайн болонхой гараа. Шэнээршье оруулагдаһан асуудалнууд бии. Тэдэнь яһала гүнзэгыгөөр, ойлгосотойгоор тайлбарилагдана. Мүн баһа упражнениинүүдынь шэнэлэгдэжэ, ехэнхидээ мүнөө үеын уран зохёолнуудһаа абтаа. Упражнениинүүдэй шанар һайжархаһаа гадна, тэдэнэй тоонь һураггүй олошорһон байна.

Ном соо «Орошол», «Лексикологи», гэжэ бүлэгүүд оронхой. Түрүүшын бүлэг «Фонетикэ ба графика», Морфологи», «Орошол» соо хэлэн тухай юрэнхы мэдээ, литературна хэлэн тухай ойлгосо, бурят хэлэнэй хүгжэлтын түүхэһээ гэхэ мэтэ мэдээнүүд үгтэнэ. Бүхы дээрээ энэ бүлэгынь гэмгүйгөөр бэшэгдээ гэхэдэ болохо. Зүгөөр бурят хэлэнэй түүхын тобшо мэдээнүүд гээшэнь гүнзэгы бэшэ болошоо гэхээр. Эндэ гансал бурят хэлэнэй бэшэгэй дүримэй түүхэһээ хэдэн юумэ хэлээд орхиходо, литературна хэлэнэй хүгжэлтэ харагдахагүйнь элитэ.

Хоёрдохи бүлэг—«Лексикологинь» яһала зохидоор тайлбарилагдаа. Зүгөөр энээниие бэшэхэдээ, багшын һургуулида үзэхэ ород хэлэнэй номые дан ехээр дууряажа байһаар (Светлаев, Крючков. Русский язык для педучилищ) бурят хэлэнэй онсо зүйлые заримдаа орхёод, обёороогүй гарашана. Жэшээлхэдэ, бурят хэлэнэй лексикын нэгэ онсо зүйл болохо дабхар үгэнүүдые орхёод гарахань тааралжагүй.

Омонимууд тушаа хэлэхэ зуураа (нюур 18). I-хи ба II-хи пунктнуудтахи жэшээнүүдэй адлирхуу байһан дээрэһээнь тэдэниие нэгэдхэжэ, нэгэ пунктаар үгөө һаань дээрэ байгаа: һара—газарые тойрон ябадаг ханинь, һара—жэлэй арбан хоёр хубиин нэгэ хубинь (I пунктһаа), сагаан—үнгэ, сагаан—һүнһөө гараһан продукт (II-пунктһаа) гэхэ мэтэ.

Саашанхи бүлэг «Фонетикые» автор зохидоор бэшэһэн байна. Һурагшадай үзэхэ ном соо бурят хэлэндэ Ө абяан бии гэжэ хэлэһэнэй хэрэггүй. Энэнь худхалдаһаа ондоо юумэ үгэхэгүй. Ө абяан урдань бурят хэлэндэ бии байһаншье һаа, мүнөө хори бурядай хэлэндэ, бурят литературна хэлэндэ амяараа абяан болодоггүй, энэнь литературна хэлэндэ Ү абяантай нэгэдэнхэй. Зүгөөр баруун бурядай диалектдэ Ө абяан үшөөл дайралдаһаар. Манай һанахада, иимэ ном соо арсалдаатай асуудалнуудые гү, али тэдэнэй тайлбарилгые ондоо грамматика (жэшээлхэдэ, М. Н. Имехенов, Ц. Цыдыповэй зохёоһон V—VII классуудта үзэхэ бурят хэлэнэй грамматика, I хуби, 1958 он) соохиһоо тад ондоогоор үгэһэнэй хэрэггүй. Мүн баһа бурят хэлэнэй научна грамматикыншье авторнууд иимэ асуудалнуудые орхихо гү, али шэдаал һаа адлишуугаар тайлбарилха гэжэ оролдодогынь элитэ.

«Аялганай тааралдал» гээшэ соо (нюур 44) аялганай тааралдал үйлын падежэй залгалтада «эбдэрдэг» гэжэ хэлэгдэнэ. Үнэндөө аялганай тааралдал бурят хэлэндэ үгын һуури соо таарадаг дээрэһээ залгалтада «эбдэрхэ» арганьгүй, харин баримталагдаагүй байжа магад.

«Орфоэпи» гэжэ бүлэг (нюур 56) яһала зохидоор бэшэгдээ гэжэ һанагдана. Хэнэйншье мэдэһээр, бурят хэлэнэй орфоэпи үшөө шэнжэлэгдээгүй шахуу ха юм.

Удаань «Бурят хэлэнэй диалектнүүд» гэһэн темэ ороно. Бурят хэлэндэ гурбан диалект бии юм гэжэ авторай хэлээшэнь һайшаалтай. Теэд тэдэ диалектнүүд республика соо хаана, ямар аймагуудта байдаг бэ гэжэ хэлэхэгүйнь гайхалтай. Тэдэ дотороо ямар нютаг хэлэнүүд (говор) боложо һаланаб гэжэ баһал хэлэнэгүй. Энэ гурбан диалектын гол шэнжэнүүд тухай тайлбарилганууд дутуугаар үгтөөшье һаа, нютаг нютагай хэлэнүүдтэ (говорнуудта) таарахашьегүй байжа болохо.

Ном соогоо «Лексикэ» гэжэ бүлэг үгэһэн аад, диалектнүүдэй, нютаг хэлэнүүдэй (говорнуудай) лексическэ илгаан тухай хэлэхэгүйнь дутуу гэжэ һанагдана. Юундэб гэхэдэ, бурят хэлэнай диалектнүүд ехэнхидээ лексикын талаар хоорондоо илгаатай байдаг бшуу. Тиимэһээ бурят литературна хэлэндэ хүшэр болодогынь мэдээжэ. Нүгөө талаһаа, литературна хэлэнэймнай лексическэ нормо олонниитын, бүхы бурят арадай дунда үшөөл удаан дэлгэрцэ. Энэ дутууе усадхалгада бурят хэлэнэй багшанарай үүргын ехэ байһаниинь элитэ. Зүгөөр зарим багшанарай зүгһөө бурят литературна хэлэ тоошоодоггүй гү, али мэдэхэгүй байдаг ушар бии. Тиимэһээ ород, бурят хэлэ холижо гү, али өөрын диалект дээрэ заадаг ушарнууд дайралдадаг. Тэрээнһээ боложо зарим һургуулиин һурагшад бурят хэлэн дээрэ хэлэхэ, бэшэхэдээшье фонетическэ, морфологическа, мүн лексическэ алдуунуудые гаргадаг байна. Тиимын тула багшанарнай бурят литературна хэлэнэй нормо, эгээн түрүүн лексическэ нормо, диалектнүүдэй лексическэ илгаае һайтар мэдэхэ ёһотой. Энэ ушарта тус учебнигэй ямар нэгэ туһа хүргэхэнь лабтай.

«Морфологи» гэһэн бүлэг соо үгын бүридэл (үгын үндэһэн, һуури, суффикс, залгалта) бурят хэлэнэй грамматика соохи М. Н. Имехенов, Ц. Цыдыповэй тайлбарилгаһаа тодоор, ойлгосотойгоор үгтөө гэжэ һанагдана.

«Бурят хэлэнэй орфографи» гэжэ бүлэг дотороо «сложно үгэнүүд» тухай хэлэхэ зуураа, тиимэ үгэнүүд хоёр «янзаар» бии болодог, жэшээлхэдэ: **табанжэл, ажабайдал** гэхэ мэтэ сложно үгэнүүд «хүсэдөөр» холболдодог; **ухибуун, мүнөөдэр** гэхэ мэтэ сложно үгэнүүд «дутуугаар» холбогдодог гэнэ.

Манай һанахада, **табанжэл, ажабайдал** гэхэ мэтэ сложно үгэнүүд «дутуугаар», **ухибуун, мүнөөдэр** гэхэ мэтэ үгэнүүд «хүсэдөөр» холболдоһон бэшэ гү гэхээр.

Абтаһан үгэнүүдэй (нюур 70) дүримүүд соо сохилтотой—**ия** аялганиие—**ий** болгожо бэшэхэ гэһэн авторай һаналые дамжахаар бэшэ шэнги. Россия—Россий, София—Софий гэхэ мэтэ.

«Хэлэлгын хубинууд» гэһэн бүлэг бүхы дээрээ яһала гүнзэгыгөөр, зохидоор бэшэгдэнхэй. Хэлэлгын хуби болохо «глаголые» (нюур 113) тайлбарилхадаа, бурят хэлэндэ мүнөө, үнгэрһэн ба ерээдүй гурбан сагай формонуудтай байдаг гэнэ. Теэд глаголой саглуулһан наклонени (нюур 114) мүнөөнэй, үнгэрһэн сагай формонуудтай юм гэжэ хэлэнэ. Иигэжэ худхангүй, суглуулһан формын гурбан сагые: мүнөөнэй, үнгэрһэн ба ерээдүй сагуудые харуулбал дээрэ гэжэ һанагдана. Энэ асуудал М. Н. Имехенов, Ц. Ц. Цыдыповэй зохёоһон бурят хэлэнэй грамматика соо тон зүбөөр тайлбарилагданхай.

«Причасти» гээшэ соонь (нюур 122—124) үнгэрһэн, ерээдүй сагай причастинууд хойноо — **гүй,-дүй** гэжэ буруушааһан частицануудые абахадаа, причастиин шэнжэтэй — зохилдодог, хамаададаг болоно гэжэ хэлэнэ (**ерээгүй—ерээгүйдэ, ошохогүй — ошохогүйдэнь** гэхэ мэтэ...). Зай, теэд хойноо **-гүй,-дүй** частицагүй байхадаа баһал причасти юундэ болоноб? Причастиин ямар шанар шэнжэ абтанаб? **Бата ошохо. Бата ерээ** (нюур 124). Энэ асуудал бурят хэлэнэй (М. Н. Имехенов, Ц. Цыдыповэй) грамматика соо яһала зохидоор тайлбарилагдаһан байдаг.

«Тэмдэгэй нэрэ» (нюур 139) соохи сасуулгын зэргэ гэжэ темэдэ үгтэһэн жэшээ дотор, юундэшьеб, **«мүнгэнһөө»** гэжэ үгэ (алтан хадаа мүнгэнһөө хүндэшэг гэһэн мэдүүлэлдэ) тэмдэгэй нэрын сасуулгын зэргэ харуулһан морфологическа шанар шэнжэшье үгы аад, тэмдэгэй нэрэшье бэшэ аад, сасуулгын зэргэ харуулһаншуугаар орошоһон байна.

«Тэмдэгэй нэрын һууринууд» гэһэн темэдэ (нюур 141) **эрэлхэг, гонзогор** гэхэ мэтэ тэмдэгэй нэрэнүүд элдэб суффикснуудай хүсөөр юумэнэй нэрэ, наречиһээ гараһан гэжэ тоологдоно. Мүнөө үедэ эдэниие гараһан тэмдэгэй нэрэдэ оруулхаар бэшэ. Жэшээлхэдэ, эрэлхэг гээшэдэ «эрэл» гэһэн бэеэ дааһан үгын һуури үгы ха юм.

155—156-дахи нюурнуудта үгтэһэн түлөөнэй үгын хоёр ондоо тайлбарилгые нэгэдхэжэ үгэбэл дээрэ байгаа гэжэ һанагдана. Эдэниие хоёр ондоо бүлэг болгохо баримта үгы шахуу.

Һүүлшын бүлэг — «Туһалагша үгэнүүд» яһала зохидоор бэшэгдээ.

Дахин хэблүүлхэдээ, дээрэ хэлэгдэһэн дутуу дунданууды автор усадхаха бээз гэжэ найдагдана.

Э. Р. РАДНАЕВ,
БКНИИ-гэй научна хүдэлмэрилэгшэ.

---

*) Д. Д. Дугаржабон. Бурят хэлэн, 1-хи хуби, Бургиз, 1958 он, Улан-Удэ.

В. ЛУБСАНОВ

Һонин зантай хүбүүн

Би эндэ нэгэ үнэн болоһон ушар тухай хөөрэхэ һанаатайб. Гансал нэрэ обогыень хубилгахам. Юундэб гэхэдэ, энэ хүбүүн шэнгеэр бодожо ябадаг һурагшад биишье байжамагад, тиимэһээ энэ бишыхан рассказ соо баһа өөрыгөөшье танижа болохо ха юм.

***

Түрүүшын халаанай хүдэлмэришэд бүлэг бүлэгөөрөө, хоёр-гурбаараа хухюутэйгээр хөөрэлдэһөөр ерэжэ, заводой будка руу оробод. Тээ саанахана бүлэг һурагшад суглараад, хүнгэн, тужүүрхэтэй, хүдэр шииираг бэетэй хүдэлмэришэд тээшэ атаархангяар хаража, хоорондоо шэбэр һабир шэбэнэлдэнэд. Тэдэнэр нэгэ хүниие хүлеэһэн хэбэртэй, хирэ хирэ болоод лэ үйлсэ руу хараашална.

— Үгы даа, баһал ерэхэгүйнь хадаа, яаһан юумэ ойлгохогүй хүн гээшэб. Үсэгэлдэр эрхэ бэшэ ерэхэш гэхэдэмни, юушье хэлэнгүй, толгойгоо дохёод гарашоо һэн,— гээд туранхайшаг нэгэ хүбүүн үльмы дээрээ үндэгэшэнэ.

—Үсэд нэтэрүү амитан ха юм.

—Яахаяа хүлеэнэбибди. Долоон хүн сугларaa һаа, наймадахяа хүлеэдэггүй бэшэ аал?

— Үшөө нэгэ табан минута хүлеэе. Ерээгүй һаань—орохобди,— гээд тугаарай хүбүүнэй эрид хэлэхэдэ, бултадаа үйлсэ руу шэртэнэ...

Эгээл энэ үедэ хоёр дабхар ехэ гэрэй нэгэ таһалга соо хүнэй аалиханаар юумэ тоншохо абяан соностобо. Үүдыень һэмээхэнээр нээжэ хараа һаатнай, хүгшэн эжынь аяга табагаа угаажа, нэгэ хүбүүн хуушарһан приёмник задалжархёод, һанаа амархан тоншожо һууха байгаа. Энэл даа, нүхэдтөө хүлеэлгээшэ мүнөөхи Коля Забанов, наймадахи классай һурагша.

Ханын часын «Ко-ля, Ко-ля» гэһэн шэнгеэр абяа гарахадань, хүбүүн халта хараад абана. Юһэн часһаа нилээдгүй үлэшэһэн байба. «Һэ, мүнөө мүнөө завод соогуур ябажа байнал ха. Юун тиимэ үлүү һонин юумые үзэхэ, хараха һэм. Механическа энергиин хайшан гэжэ электроэнерги болодогые харахабди гэхэ юм, тэрээниие хараад яахань гээшэб... Экскурси-экскурси гэлдэхэ юм» гэжэ Коля аман соогоо гүбэнэн, бодолгото болошоод һуужа байтараа, дахин ажалаа үргэлжэлүүлнэ.

**

...Класс соо шууяатайшаг байба. Үсэгэлдэрэй экскурси тухай хирэ хирэ болоод лэ хөөрэлдөөн болоно. Хэшээлэй эхилхын урда тээхэнэ Коля орожо ерэбэ. Үхибүүд түлэг хөөрэлдэжэ байтараа гэнтэ абяагүй болоод, тэрээн тээшэ харашаба. Коля Забанов хэдэн олон нюдэдһөө хальтаран, уруугаа хараһаар парта тээшээ сэхэ ошожо портфелеэ табаяд, дуугай зогсоно. Хэншье абяа гаранагүй. Классай комсорг мүнөөхи туранхайшаг хүбүүн Колиин хажууда ерээд:

— Ши иихэдээ юун хүн гээшэбши? Шамтай хайшан гэжэ хөөрэлдэхэ юм гээшэб? Һургуулишье, заводшье шамайе һонирхуулнагүй. Яахадаа ерээгүйбши?

—Завод хаана ошохо һэм, урьдинэ аабзаб, һургууляа дүүргэһээр лэ ошохо ха юмбиб... Үгы, теэд—гэжэ Колиин хэлэжэ үрдеэгүй байтар класс соо дарья табилдашаба.

— Бэедээ найдашаһан амитан ха юм.

—Һаянай муугаар һуража, классаа гэдэргэнь татана.

— Үгы, теэд таанар юундэ намда орохо болоо зомта? «Пифагорова үмдэ», загаһанай бүрилдэл, Архимедын хуулиие шудалхадамни ямар туһа болохо юм. Өөһэдөө бодоод үзыт. Хүдэлмэридэ ороод, зургаан час хүдэлөөл һаа дүүрээ. Бил юрэдөө саашадаа һурахагүйб даа. Найман класс намдаа хүрөө.

— Ямар тиимэ тэнэг бодолтой хүн гээшэбши? Мүнөөдэр хэшээлэй һүүлээр мастер Терентий Прокопьевич манайда ерэхэ байха. Бидэнтэй хөөрэлдэхэб, завод тухай хөөрэжэ үгэхэб гээ һэн. Ши байгаарай, шагнаарай,—гэжэ комсоргын хэлэжэ байтар багшань орожо, хэшээл эхилшэбэ.

Коля Терентий Прокопьевичые һайн таниха хадаа тэрэнэй хөөрэлдөө шагнаха гэжэ бодобо.

Терентий Прокопьевич хэдэн жэл заводто хүдэлжэ, хүндэтэй солотой болоһон хүн юм. Энэ үдэр Терентий Прокопьевич завод, цех тухай, түрүү хүнүүд тухай хөөрэбэ.

— Мүнөөнэймнай заводууд 1965 ондо ямар болоод байха гэжэ һананат! Танихаар бэшэ болошоһон байхал. Хүнүүдэй ухаан бодолой, хүдэлмэришэдэй шадабари мэргэжэлэй ашаар үсэгэлдэрэй юумэн үглөөдэр ондоо болоод байха бшуу.

Нёдондо жэл танай һургуулиһаа манай заводто ерэһэн хүбүүд, басагадай олонхинь түрүү хүдэлмэришэдэй тоодо оронхой.

Мастерай хөөрэхые анхаралтайгаар шагнажа һууһан Коля бэеэ барижа шадангүй хажуудань ерэжэ:

— Терентий Прокопьевич, та хэлэгтыл даа, хэды класс дүүргээ һэмта?—гэжэ асууба.

—Би шинии зэргэ ябахадаа оройдоол дүрбэн үбэл һургуулида һураһан хүм. Мүнөө табин зургаатайб. Тиихэдэ саг гээшэмнай ондоо байгаа ха юм. Арбан дүрбэтэйһөө эхилээд, хүдэлмэришэдэй бүлэдэ ороо хүм.

— Хараба бэзэт—Коля айхабтар баяртай юумэ нүхэд тээшээ харашаба.— Терентий Прокопьевич оройдоо дүрбэн класс дүүргэһэн аад, мастер болонхой, хэдэн юумэ ухаалан зохёогоод, бүгэдэндэ хүндэтэй хүн болоод ябана ха юм. Би юун гэжэ хэлээ һэмбиб! Хараба бэзэт!

— Байза таанад юун гэлсэнэт даа, һайн ойлгоногүйлби,—гээд Терентий Прокопьевич үхибүүдэй урдаһаа хараба.

— Эдэнэр,—гээд Коля нүхэд тээшээ зааба.— Эдэнэр намайе һайнаар, оролдосотойгоор һура, эрдэмтэй болохоёо оролдо гэнэ. Зүб юумэ хэлэнэ, теэд һайн бэрхэ хүдэлмэришэн болоходо ехэ эрдэм хэрэггүй гэжэ һананаб. Танииешье абаад үзэхэдэ, эрдэм һургуули багатай аад, мастер болоо ха юмта. Тиимэ бэзэ, Терентий Прокопьевич?

— Да—а,—гээд мастер утаар татан эхилбэ.— Һургуулигүйш гэбэ гүш даа? Дүшөөд жэл заводто хүдэлжэ байхадаа гансал хара түмэр хараад ябаа гэжэ һанана гүш? Байза, таанад нүхэдынь юун гэжэ һананат? Коля зүб юумэ хэлэнэ гү? Һайн хүдэлмэришэн болоходо ехэ эрдэм хэрэггүй гэжэ баһа тоолоно гүт?— гээд Терентий Прокопьевич үхибүүдһээ асууба.

—Манай класс соо гансал Колимнай тиигэжэ һанана. Заводто экскурсяар ошоһоной, һайнаар һураһанай хэрэггүй гэжэ тоолоно. Бидэнэр ойлгуулжа ядаа зомди,— гээд тугаарайхи туранхай хүбүүн яаран харюусаба.

— Һайн лэ гээшэ, һайн лэ гээшэ, —гэжэ мастер дабтан хэлээд, Коля тээшэ хаража:—ши намайе һураагүйш гэбэлтэйш. Үгы даа, Коля, һураһан хүм, үшөө ямараар һураа гэжэ һананаш. Наһатай болоһон хойноо һурахада хэды хүндэшье һаань, һураһан хүм. Һургуулигүйгөөр, эрдэмгүйгөөр мүнөө үедэ юрын бишыхан шүрэбшье хэжэ шадахагүйш. Таанад, үхибүүд, ехэл зүб бодонот. Һурахал хэрэгтэй, иигэн тиигэн бэшэ, харин эрхим һайнаар һуралсаха хэрэгтэй. Залуу наһандаа эрдэмэй гүнзэгые шудалаагүй һаа, хожомоо бэедээ гомдожо ябахат. Тиихэдэ, байза, Коля, ши гэртээ харихашни хаяа? Суг ошоёбди. Харгыдаа юу хээ хөөрэжэ үгэхэб. Дуратай һаа манайда ороод гараарай. Би эндэхэнэ ойрохоно байратай хүм.

Терентий Прокопьевич Коля хоёр хани нүхэд шэнгеэр хөөрэлдэһөөр ябажа, өөһэдөөшье обёоронгүй, гэрэйнгээ хажууда хүрэжэ ерэшэһэн байба.

Терентий Прокопьевич Колиие дахуулан, хүдэлмэриингөө таһалга соо оробо. Нэгэ ханаһаа нүгөөдэ хүрэтэрнь номой библиотекэ байба. «Һуралсалай номууд» гэһэн гаршагтай шэл үүдыень нээгээд:

— Харыш даа, Коля, эндэмни ямар номууд бии гээшэб?—гэбэ. «Геометри», «Физикэ», «Хими», «Тригонометри» гэһэн гаршагуудтай, Колиин үзэдэг номууд ябталаатай байба ха.

— Тиихэдэ эндэ минии мэргэжэлэй талаар литература байха,—гээд Терентий Прокопьевич үшөө нэгэ шэл үүдэ нээбэ.

— Би 1936 ондо үдэшын һургуулида һуража, арбадахиие дүүргээ һэм. Мүнөөшье ходо һуранаб. Эдэ номуудни намайе һургадаг, намда заабари үгэжэ байдаг юм. Би эдэниие ехэ хүндэлдэг хүм. Тиимэ дээрэһээмни хүнүүдшье намайе хүндэлдэг болоһон байжа магадгүй. Эрдэм һургаалгүйгөөр мүнөө нэгэшье хэрэг ажал урагшатайгаар бүтэхэгүй. Тииһээ тиитэрээ манай үеын хүдэлмэришэдэй ажал хэрэг... —гээд мастер хэлэбэ.

Коля ехэл бодолгото болонгёор мастерайхиһаа гаража ошоо һэн.

Арадай демократиин оронуудта

ЧЕХОСЛОВАКИДА СОЦИАЛИСТИЧЕСКЭ МҮРЫСӨӨН ДЭЛГЭРНЭ

Майн 1-нэй һайндэрэй болон бүхы гүрэнэй профсоюзай IV съездын хүндэлэлдэ зорюулагдан, социалистическэ ажалай бригадын нэрэ зэргэ олохын түлөө Чехословакиин предприятинуудта мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрнэ. «Руде право» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, энэ нэрэ зэргын түлөө «социалистическээр ажаллаха, социалистическээр ажаһууха» гэһэн уряатайгаар 2,5 мянган коллектив мүрысэнэ. Промышленностиин машина бүтээлгын предприятинуудта энэ мүрысөөн илангаяа үргэнөөр дэлгэрэнхэй.

ХИТАДТА ШЭНЭ ХҮҮРГЭНҮҮД БАРИГДАНА

Синьхуа агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Хитадта мүнөө үедэ ехэ мүрэнүүд дээгүүр табан шэнэ хүүргэ баригдажа байна.

Янцзы мүрэн дээгүүр гараһан Хитадтахи эгээн түрүүшын Уханьска ехэ хүүргые бодхоолсоһон хүдэлмэришэд эдэ хүүргэнүүдэй барилгада гол түлэб хүдэлнэ. Барилгашад мүнөө жэлдэ эдэ хүүргэнүүдээ ашаглалгада үгэхын тула үдэр ерэхэ тудам бүри эршэмтэйгээр ажаллана.

Хитадай хүүргэ баригшад үшөө хэдэн хүүргэ Янцзы болон Хуанхэ мүрэнүүд дээрэ бариха юм. Мүнөө үедэ Хитадай бүлэг эрдэмтэд, инженернүүд Янцзы мүрэн дээгүүр гараха гурбан шэнэ хүүргын проект зохёожо байна. Нанкинда хүүргэ барилгын бэлэдхэл ябуулагдажа байна. Тэрэ Уханьска хүүргэһээ дүрбэ дахин ута байха юм.

Венгриин Арадай Республика. Чепельдэхи завод нефтепроводуудые барихада хэрэгтэй соргонуудые бүтээдэг болобо. **Зураг дээрэ:** бэлэн болгогдоһон соргонууд.

ТАСС-эй фотохронико.

ДРВ-дэ ХҮДӨӨ АЖАХЫН КООПЕРАТИВУУД ЭМХИДХЭГДЭНЭ

«Нян зан» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөө үедэ харилсан туһалалсалгын бүлэгүүдтэ республикын бүхы таряашадай ажахын 68 процентнь оронхой.

Илангаяа һүүлэй үедэ харилсан туһалалсалгын бүлэгүүдһээ үйлэдбэриин кооперативууд олоор эмхидхэгдэнэ. Вьетнамай Демократическа Республикада мүнөө үедэ үйлэдбэриин 7 мянга шахуу кооперативууд байгуулагданхай.

Урдань эмхидхэгдэһэн кооперативууд томодхогдоно.

(ТАСС).

ХИЛЫН СААНАҺАА

Бүхы Хитадай арадай түлөөлэгшэдэй суглаанай сесси

ПЕКИН, апрелиин 23. (ТАСС). Бүхы Хитадай арадай түлөөлэгшэдэй суглаанай сессиин энэ үглөөнэй заседани дээрэ үгэ хэлэһэн депутадууд КНР-эй правительствын хүдэлмэри тухай Гүрэнэй Сэведэй премьер Чжоу Энь-лайн хэһэн элидхэлые, арадай ажахын түсэбэй проектые, энэ жэлэй гүрэнэй бюджедэй проектые хүсэдөөр һайшаагаа. Үнгэрэгшэ жэлдэ хитад арадай тон ехэ амжалта туйлаһан тухай, республикын элдэб районуудай экономико болон соёл культурын мүнөө жэлдэ саашадаа бүри ехээр хүгжэхэ байһан тухай үгэ хэлэһэн депутадууд хөөрөө.

Шэньси провинциин ажалшадай гайхамшагта амжалтануудые туйлаһан тухай провинциин арадай комитедэй түрүүлэгшэ депутат Чжао Шоу-шань хөөрэһэн байна. Шэньсиин промышленностиин болон хүдөө ажахын гаргаһан бүхы продукци 1958 ондо 66 процентээр ехэ болоһон байгаа. Промышленна үйлэдбэри илангаяа түргэнөөр хүгжэжэ, жэлэй турша соо 90,5 процентээр нэмэһэн байха юм. Урдань Шэньсидэ нэгэшье металлургическа предприяти үгы байгаа һаа, харин үнгэрэгшэ жэлдэ энэ провинцида 150 мянган тонно шэрэм хайлуулагдаһан, булад хайлуулха хүдэлмэри эхилһэн байна.

Шэньсиин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд орооһото болон техническэ ургамалнуудые үнгэрэгшэ жэлдэ түүхэдэ үзэгдөөгүй ехээр хураажа абаа. Хэрбээ урда тээнь Шэньси провинци жэл бүри 100—200 миллион цзинь орооһо таряа ондоо тээһээ асардаг байгаа һаа, үнгэрэгшэ жэлдэ өөһэдынгөө хэрэглэмжэһээ үлүүгээр ороoһо таряа ургуулжа абаһан байха юм.

Соёл культурын, гэгээрэлэй хүгжэлтэ тухай тогтоходоо, Шэньсиин арадай комитедэй түрүүлэгшэ иигэжэ тэмдэглээ. Үнгэрэгшэ жэлдэ провинци дотор 13 дээдэ һургуули, шэнэ техникумүүд нээгдээ. Һургуулиин наһанай үхибүүд бултадаа шахуу эхин болон дунда һургуулинуудта һурана.

Хитадтахи Саньмынься гэжэ тон томо гидроэлектростанциин барилга тухай барилгын главна инженер депутат Ван Ху-чжэнь сесси дээрэ хөөрөө. Саньмыньсягай барилгашадай олон түмэн хүдэлмэрилэгшэд өөһэдтөө даалгагдаһан хүндэтэ зорилгые амжалтатайгаар дүүргэжэ, гидроузелай барилгые бэлзорһоонь урид, энэ оной сентябрь, КНР-эй байгуулагдаһаар 11 жэлэй ой хүрэтэр дүүргэхэ гэжэ үгэ хэлэшэ сессиие найдуулаа.

ВСНП-гэй саг үргэлжын комитедэй түрүүлэгшын орлогшо, Синьцзян-Уйгурска автономно районэй арадай комитедэй түрүүлэгшэ Сайфуддин Иазизов, Хитадай Буддын шажантанай бүлгэмэй түрүүлэгшэ, Цинхай провинциин арадай комитедэй түрүүлэгшын орлогшо Широб Джалцо үдэрэй заседани дээрэ үгэ хэлэһэн байна.

Гурбан гүрэнэй Женевэдэхи зүблөөн

ЖЕНЕВА, апрелиин 23. (ТАСС). Ядерна туршалга болюулха тухай асуудалаар гурбан гүрэнэй зүблөөндэ хабаадагшадай ээлжээтэ заседани урда тээнь дурадхагдаһан документнүүдые саашадань хаража үзөө.

Хиналтын органуудтай харилсаа холбоотой байха тушаа договорто хабаадагшадай уялганууд тухай статьягай американска проектдэ СССР-эй делегаци шэнэ заһабаринуудые оруулхые дурадхаа.

Баруун Германиин флодые ракетээр зэбсэглэхэ тухай эрилтэ Америкын адмирал хэнэ

БОНН, апрелиин 23. (ТАСС). НАТО-гэй Атлантика шадархи далайн-сэрэгэй хүсэнүүдэй главна командалагша Америкын адмирал Райт хэблэлэй түлөөлэгшэдтэ Бонндо үсэгэлдэр иигэжэ мэдүүлээ. Баруун Германиин далайн-сэрэгэй флот, НАТО-до ородог бусад оронуудай далайн-сэрэгэй хүсэнүүд ракетэнүүдээр, тэрэ тоодо агаарһаа добтолгоһоо хамгаалха ракетэнүүдээр, 2.200 километртэ һүрэдэг Америкын «Поларис» гэжэ ракетэнүүдээр хангагдаха ёһотой.

НАТО-гэй Атлантика шадарай далайн-сэрэгэй хүсэнүүдэй зорилгонууд тухай Баруун Германиин бундестагай оборонын болон гадаадын хэрэгүүдые эрхилхэ комиссинуудай нюуса заседани дээрэ Райт үсэгэлдэр элидхэл хээ гэжэ «Ди вельт» газетэ мэдээсэнэ. Баруун Германиин армиин хүтэлбэрилхы штабай начальник генерал Хойзенгер, Баруун Германиин далайн-сэрэгэй хүсэнүүдэй хүтэлбэрилхы штабай начальник вице-адмирал Руге заседани дээрэ байлсаа.

Арабуудай Нэгдэмэл Республика. Луксор городто (ОАР-эй Египедэй ... хүүгэдэй консультаци нээгдэнхэй. **Зураг дээрэ:** эндэ үхибүүдые үзэжэ байна.

Центральбильдын ...

Лок (Түбэд) шадар үймөөшэдэй усадхагдаһан тухай Синьхуа агентствын мэдээсэл

ПЕКИН, апрелиин 23. (ТАСС). Синьхуа агентствын корреспондент Һасаһаа иигэжэ мэдээсэбэ. Эхэ орондоо урбажа, тон хүндэ гэмтэ ябадал хэһэн хархис этэгээдүүдэй үймөөе дараха гэжэ Хитадай Арадай-сүлөөрэлгын армиин Түбэдтэхи сэрэгэй округой сэрэгшэдтэ даалгагдаа һэн. Эдэ сэрэгүүд Һаса шадар үймөөшэдые хүсэдөөр усадхаһанайнгаа һүүлээр, Лок шадар шиидхэхы удхашанартай илалта туйлаа. Арадай-сүлөөрэлгын армиин сэрэгүүд арбан үдэрэй турша соо 570 километрын газарта дабшажа, бандидуудай шэбээлжэ байһан газарые нэгэн доро добтолжо, үймөөе усадхаа.

Эдэ нютагуудтахи үймөөшэдэй бүхы сэрэгүүд бута сохигдоо. Хоёр мянга шахуу үймөөшэд алуулһан, шархатаһан, плендэ абтаһан байха юм.

Лок шадарай бүхы районинe, Гималайн хадануудһаа хойгуурхи хилэ шадарай бүхы шухала пунктнуудые Арадай-сүлөөрэлгын армиин сэрэгүүд мүнөө хиналта дороо абаад байна. Үймөө хэһэн бандидууд шанга сохилтодо орожо тараһан, зугадаһан байха юм. Үймөөндэ хабаадалсахые хүсөөр баадхагдаһан олон хүнүүд үймөөнэй дарагдаһанай һүүлээр үймөөшэдэй отрядуудһаа гаража, Арадай-сүлөөрэлгын армиин сэрэгүүдтэ буу зэбсэгээ тушаагаа. Мүнөө үедэ үймөөшэдэй үлэгдэлнүүд хадалиг газарнуудаар хоргодожо байнхай. Түбэдэй нютаг зоной эдэбхитэй дэмжэлгэдэ түшэглэн, Арадай-сүлөөрэлгын армиин сэрэгүүд үймөөшэдэй жэжэхэн үлэгдэлнүүдые хүреэлэн бүһэлжэ усадхана.

Түбэдэй районуудые үймөөшэдһөө сэбэрлэхэ үедөө Арадай-сүлөөрэлгын армиин сэрэгүүд хадаа Лок шадарай бүхы нютагуудай хүн зониие удаан саг соо мүрдэжэ, хэһээжэ байһан политическэ хархис засагай нютагай органуудые тараагаад, эдэ нютагуудта сэрэгэй хиналта хэхэ органуудые байгуулаа. Бандидуудай үймөөнһөө уламжалан хохидолдо ороһон нютагай зондо тэдхэмжэ үзүүлэгдээ. Лок шадарай нютагуудта үймөө... эсэслэн усадхаха хэрэгтэнь... дай сүлөөрэлгын армиин сэр... тэ нютагай зон—түбэдүүд ех... жэлгэ үзүүлнэ.

Үймөө дараха үедөө Арад... лөөрэлгын армиин сэрэгүүд... журам наринаар сахидаг, ... национальна болон шажанай... лаар ябуулдаг политикые... сэхээр бэелүүлдэг байна... Синьхуа агентство заана... рай тарилга хэхэдэнь, ... таһан, үбшэн хүнүүдые ар... дань Арадай-сүлөөрэлгын ар... сэрэгшэд болон командирнууд... замда ябахадаа арад зондо... ламжа үзүүлдэг байгаа. Лок... ной патриотическа үзэлтэй лам... энгэй хүн зон үймөө дараха... тэнь Арадай-сүлөөрэлгын ар... сэрэгүүдтэ али болохоор ту... байна.

Лок район Һасаһаа зүүн-ур... Цангпо мүрэнэй урда эрьеэр, ... лайн хадануудай хойто ... оршодог Инди болон Бут... нэгэ хилэтэй нютаг юм. ... Купучаси, Чамацаноми Сан... гэгшэдэй толгойлдог үймөөш... бэдэй урдын нютагай правит... вын, Түбэдэй дээдэ тушаалт... хис этэгээдүүдэй заабаряар... риализмтай, харин хархис э... дүүдтэй үгэсөөд, энэ нютагта... саг соо үймөө хэһэн байна... Синьхуа агентствын мэдээсэ... хэлэгдэнэ. Тэдэнэр ямаршье... до хамаатайнь мэдэгдэдэггүй... риин самолёдуудһаа буу зэбс... лон бусад туһаламжа абадаг... харилсаа һандаргадаг, нютаг... ниие тонодог, эхэнэрнүүдтэ ... дэг, гэр байра галдадаг, хүн... аладаг, ондоошье гэмтэ ябад... дые хэдэг, тиигэжэ арад зон... ро хүргэдэг байгаа. Энчуца... пучаси гэгшын толгойлдог ... шэд Һасада үймөө хэгшэдэй... хүсэнүүдэй нэгэн байһан юм... нөө үедэ эдэ үймөөшэд Ар... сүлөөрэлгын армиин сэр... бута сохигдоо. Энэ хадаа... Түбэд орон дотор үймөө... усадхалгые түргэдхэхэ хэрэг... удхашанартай.

Президент Сукарно аянда мордобо

ДЖАКАРТА, апрелиин 23. (ТАСС). Гадаадын оронуудаар хоёр һарын туршада аяншалхаяа президент Сукарно мүнөөдэр Индонезиһээ мордоо. Азиин, Америкын, Европын хэдэн оронуудта тэрэ хүрэхэ, түсхайлбал, Советскэ Союзда хэдэн үдэр соо байха юм. Гадаадын хэрэгүүдэй министр Субандрио, ... нуудай хэрэгүүдые эрхилхэ ... Хайрул Салех, Верховно су... рүүлэгшэ Вирджоно Проджо... президентын канцеляриин ... ник Тамзил болон бусад түс... шаалта хүнүүд президенттэй аянда гаралсаа.

Вашингтондо Штраусай хэһэн хэлсээн туш...

БОНН, апрелиин 23. (ТАСС). ДПА агентствын корреспондент Вашингтонһоо иигэжэ мэдээсэнэ. Баруун Германиин армида ракетэнүүдые үгэхэ тухай США-гэй оборонын министерствотэй ФРГ-гэй оборонын министр Штраус үнгэрһэн недели соо хэлсээ хээ гэжэ эндэ мэдээжэ болоо. Корреспондентын мэдээсэһэнэй ёһоор, Баруун Германиин арми «Онест Джон», «Ника-Геркулес» гэжэ ракетэнүүдые, хожомынь «Першинг» гэжэ ракетэнүүдые абаха болоо.

Америкын талаһаа хэгдэһэн мэдүүлгые урдаа барин, корреспондент иигэжэ мэдээсэнэ. «НАТО-гэй гэшүүн оронууд удангүй ракетэнүүдые өөһэдөө бүтээдэг болохоор бэлэн байһанаа элишэлэн мэдүүлхэ бэзэ гэжэ США-гэй оборонын министерство ехээр хүлеэнэ. Баруун Германида мүн лэ ... далсаха байна.

США-гэй оборонын минис... вотэй Штраусай зүбшэн ... асуудалнууд тушаа ДПА а... вын корреспондент иигэжэ ... нэ. Баруун Германиин агаа... рэгэй хүсэнүүдые түргэнөөр ... гуулха шухала байһан тухай... нын оборонын министртэ ... Баруун Германиин далайн-... флодто Америкын эсминец... үгтэхөөр түсэблэгдэжэ байһан... рэһээ «ракетэ табидаг уст... нуудаар эдэ суднануудые ... аргатай байһан тухай хөөр... болоо».

Редакторай орлогшо
С. Б. БАЛЬЖИНИ...

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов партийной жизни —34-05, экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-1..., культуры и быта—24-74, писем и рабселькоров — 40-49, отдел переводов, корректорская—35-95, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н01024 Типография Министерства культуры Бурятской АССР Зак № ...